

EKONOMIHÖGSKOLAN
Lunds universitet

Magisteruppsats
Juni 2006

Bolagskoden

– Förtroendet för professionen

Handledare:
Ek. Dr. Gunnar Wahlström

Författare
Elisabeth Eriksson
Anja Hedengård

FÖRFATTARNAS TACK

Författarna vill ta tillfället i akt och tacka alla som bidragit till att denna magisteruppsats blivit möjlig att genomföra.

Vidare vill vi tacka alla våra respondenter som har tagit sig tid att svara på våra frågor och varit mycket hjälpsamma. Ett särskilt tack till Richard Eriksson och Julian Sciarratta som har varit ett stort stöd.

Slutligen vill vi rikta ett stort tack till vår handledare Gunnar Wahlstöm som under uppsatsens gång givit oss intressanta synpunkter och goda råd.

Lund den 7 juni 2006

Elisabeth Eriksson

Anja Hedengård

SAMMANFATTNING

- Titel:** Bolagskoden – Förtroendet för professionen
- Seminariedatum:** 7 juni, 2006
- Ämne:** FEK 591, Magisteruppsats i redovisning, 10 poäng
- Författare:** Elisabeth Eriksson och Anja Hedengård
- Handledare:** Ek. Dr. Gunnar Wahlström
- Nyckelord:** Svensk kod för bolagsstyrning, Revisorer, Förtroende, Inställning, Förtroendeskapande åtgärder
- Syfte:** Uppsatsen syftar först till att identifiera den inställning de auktoriserade revisorerna har till Svensk kod för bolagsstyrning och vilka förtroendeskapande åtgärder de auktoriserade revisorerna arbetar med. Uppsatsen syftar vidare till att visa att dessa faktorer påverkar revisorernas uppfattning om förtroendet för professionen.
- Metod:** I denna uppsats studerat vi ett fenomen och har därmed ett fenomenologiskt perspektiv. För att kunna uppfylla studiens syfte har ett antal respondenter intervjuats om inställning, förtroendet för professionen och förtroendeskapande åtgärder.
- Referensram:** Uppsatsens teoretiska referensram utgörs av det sociala kapitalet och förtroendeteori.
- Empiri:** Det empiriska resultatet som vi har kallat intervju svar baseras på en fallstudie av elva intervjuer med auktoriserade revisorer. Vilket vi kopplar till den teoretiska referensramen.
- Slutsats:** Vår undersökning visar att revisorer med en positiv inställning till Svensk kod för bolagsstyrning samt att de revisorer som uppfyller kraven och arbetar med rätt åtgärder har en uppfattning om att ett förtroendegap mellan professionen och marknaden inte existerar.

SUMMARY

- Title:** Code of Corporate Governance- Confidence in the profession
- Date:** 7th of June 2006
- Subject:** FEK 591, Master thesis in business administration, 10 Swedish Credit
- Authors:** Elisabeth Eriksson och Anja Hedengård
- Advisor:** Ph. D. Gunnar Wahlström
- Keywords:** Swedish code of corporate governance, Auditor, Trust, Attitude, Confidence building measures
- Purpose:** This essay has as its purpose to show the attitude auditors hold towards Swedish code for corporate governance and how they are acting to build a greater trust from the market and how these measures are influencing they way they themselves perceive the lack of trust in their profession from the market
- Methodology:** In this essay we have studied a phenomenon and thereby had a phenomenological perspective. To fulfil the purpose of this study we have interviewed a number of respondents about their attitude, the trust from the market towards the profession and in which way this is being built.
- Frame of reference:** This essays theoretical frame of reference is constituted by the social capital and trust theories.
- Empirical foundation:** Our results have been based on a case study of 11 authorised auditors and their interviews. These of which we have connect to the theoretical frame of reference
- Conclusion:** Our examination shows that auditors with a positive attitude towards the Swedish code of governance as well as those that meet the criteria and work towards the right measures have the opinion that there is no lack of confidence towards their profession from the markets point of view.

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

FÖRKORTNINGAR/DEFINITIONER	8
1 INLEDNING	9
1.1 BAKGRUND	9
1.2 PROBLEMDISKUSSION.....	10
1.2.1 Frågeställning	12
1.3 SYFTE	12
1.5 DISPOSITION	13
2 FÖRTROENDE	14
2.1 INLEDNING	14
2.2 SKANDALER DRIVER REDOVISNINGEN FRAMÅT	14
2.3 DET SOCIALA KAPITALET.....	15
2.4 AGENTTEORIN.....	17
2.5 FÖRTROENDET	17
2.6 FÖRTROENDET FÖR REVISORERNA.....	20
2.7 ÅTERSKAPANDE AV FÖRTROENDET	21
2.7.1 Hur man bygger upp investerares förtroende enligt Arthur Levitt, Jr.....	22
2.8 KAPITELSAMMANFATTNING	23
3 METOD	24
3.1 BAKGRUND TILL ÄMNESVAL.....	24
3.2 UNDERSÖKNINGSANSATS.....	24
3.3 METODVAL	25
3.3.1 Kvalitativ metod.....	25
3.3.2 Fenomenologiskt perspektiv.....	26
3.4 DATAINSAMLING.....	27
3.4.1 Primärdata	27
3.4.2 Sekundärdata	28
3.4.3 Litteraturunderökning.....	29
3.4.4 Kvalitativ datainsamling	29
3.4.5 Val av respondenter.....	30
3.4.6 Intervjuns utformning.....	30
3.5 KÄLLKRITIK.....	31
3.5.1 Trovärdighet	31
3.5.2 Validitet i en kvalitativ analys.....	31

3.5.3 Reliabilitet i en kvalitativ analys	32
3.6 KÄLLHÄNVISNINGAR.....	33
3.7 KAPITELSAMMANFATTNING	33
4 SVENSK KOD FÖR BOLAGSSTYRNING.....	34
4.1 BAKGRUND	34
4.2 BOLAGSKODENS SYFTE	35
4.3 BOLAGSKODENS INNEBÖRD	35
4.3.1 ”Följa eller förklara”	35
4.4 KODENS INNEBÖRD FÖR BOLAGSORGANEN.....	36
4.4.1 Bolagsstämman	36
4.4.2 Styrelse och VD	37
4.4.3 Revisorn	38
4.5 OFFENTLIG DEBATT OM SVENSK KOD FÖR BOLAGSSTYRNING.....	38
4.5 KAPITEL SAMMANFATTNING	41
5 INTERVJUSVAR	42
5.1 INSTÄLLNING TILL SVENSK KOD FÖR BOLAGSSTYRNING.....	42
5.1.2 Intern kontroll.....	43
5.1.3 ”Följa eller förklara”	44
5.1.4 Revisorernas granskning av intern kontroll rapporten	45
5.1.5 Är koden nödvändig	46
5.2 FÖRTROENDET	46
5.2.1 Svensk kod för bolagsstyrnings inverkan på förtroendet	47
5.2.2 Kvalité och granskning.....	48
5.3 FÖRTROENDESKAPANDE ÅTGÄRDER	49
5.4 FRAMTIDEN.....	51
5.5 KAPITELSAMMANFATTNING	52
6 SLUTDISKUSSION	54
6.1 PRESENTATION.....	54
6.2 FORSKNINGSFRÅGAN BESVARAS.....	55
6.2.1 Skandalernas påverkan	55
6.2.2 Inställningens påverkan.....	55
6.2.2 Förtroendets påverkan	56
6.3 STUDIENS TEORETISKA BIDRAG	57
6.3.1 Sambandet mellan revisorernas uppfattning och inställning till Svensk kod för bolagsstyrning	58
6.3.2 Sambandet mellan revisorernas uppfattning och förtroendeskapande åtgärder.....	59
6.4 EGNA REFLEKTIONER.....	60
6.4.1 Kritik	61
6.5 FÖRSLAG TILL FORTSATT FORSKNING	61

REFERENSFÖRTECKNING	63
BILAGA 1	67
BILAGA 2	68
BILAGA 3	70
BILAGA 4	71

FÖRKORTNINGAR/DEFINITIONER

FAR – Föreningen auktoriserade revisorer

ABL - Aktiebolagslagen

ÅRL - Årsredovisningslagen

SOU – Statens offentliga utredning

SOX - Sarbanes-Oxley Act

VD – Verkställande direktör

SEC – Securities and Exchange Commission

Profession: Ordet profession används i betydelsen den svenska revisorsprofessionen.

Marknad/Marknaden: I uppsatsen används ordet marknad/marknaden i betydelsen aktieägare, investerare samt övriga intressenter.

Förtroendegap: I uppsatsen då ordet förtroendegap används syftar det främst på förtroendegapet mellan marknaden och professionen. Ett förtroendegap föreligger då ett förväntningsgap finns mellan marknaden och professionen, som i sin tur leder till ett minskat förtroende för professionen.

Förväntningsgap: Ett förväntningsgap uppstår när revisorerna och allmänheten har olika uppfattningar om revisionens inriktning och revisorernas skyldighet. Ett förväntningsgap är enligt Öhman¹: *Diskrepansen² mellan vad revisorerna förväntas leverera jämfört med vad den själva verket levererar.*

¹ Johansson et al (2005) "Uppdrag revision" s. 64

² Diskrepans = skillnad

1 INLEDNING

*K*apitlet inleds med en beskrivning av hur skandalerna i redovisningsvärlden drivit redovisningen framåt, där bolagskoder är ett exempel på detta. Vidare visar vi på de problem som Svensk kod för bolagsstyrning medför, för att slutligen leda ner till vår problemställning och vårt syfte.

1.1 Bakgrund

De senaste åren har redovisningsvärlden präglats av skandaler efter skandaler, några att nämna är t.ex. amerikanska Enron, italienska Parmalat och i Sverige den omtalade "Skandiahärvan". Dessa skandaler har den gemensamma faktorn att de förde aktieägarna och den finansiella marknaden bakom ljuset.

Detta har gjort att förtroendet för redovisningen ifrågasatts av både marknaden och kritiker. Det talas ofta idag om det stora förtroendegap som uppstått mellan marknaden och företagen samt mellan marknaden och revisorerna, till följd av skandalerna. Det vi kan se ur ett historiskt perspektiv är att skandaler driver redovisningen framåt och utvecklar regelsystemet³. Ett tidigt exempel är hur Kreugerkraschen 1932 medverkade till utvecklingen av redovisning och att lagar utformades inom redovisningsområdet⁴. De senaste företagsskandalerna bidrog till att USA genomförde en reform på den amerikanska kapitalmarknaden, SOX, som tillkom strax efter millenniumskiftet och infördes 2002⁵. Denna syftade till att öka förtroendet för styrelsens och VD: s arbete, nationellt och internationellt.

Även på den svenska marknaden ser vi att skandalerna har drivit redovisningen framåt. Efter Kreugerkraschen utvecklades ett mönster som har blivit typiskt i den svenska standardsättningen. Istället för att ställa upp lagar

³ Jönsson, S (1991) "Role making for Accounting while the state is watching", s.521ff

⁴ Flescher & Flescher (1986) "Ivar Kreuger's Contribution to U.S. Financial Reporting", s. 421ff

⁵ Precht (2005) – "Ändrade arbetssätt med Sarbanes-Oxley Act", s.13ff

byggda på principer, används professionens kunskap som underlag vid framarbetning av nya lagar. FAR fungerar som en brygga mellan omgivningens krav på redovisningen och lagstiftarens sätt att hantera kraven i lagen. De skandaler som uppstår i företagsvärlden frambringar både högre krav på redovisningen och krav på snabbare åtgärder.⁶

Fr.o.m. den 1 juli 2005 ska alla svenska noterade företag med ett marknadsvärde på över tre miljarder kronor följa en ny reglering, den s.k. Svensk kod för bolagsstyrning⁷. Bolagskoden är ett svar på skandalerna och kom till för att stärka förtroendet på kapitalmarknaden. Till följd av regleringen kommer det krävas att revisorerna genomför en granskning av företagens årsredovisningar på de punkter i koden som berör revisorn.

1.2 Problemdiskussion

Idag måste alla noterade företag följa bolagskoden och de första årsredovisningarna med den inkluderad börjar lanseras till marknaden. Ett av de problem som koden för med sig och som uppstår till följd av inkluderandet i årsredovisningarna är att revisorerna inte har arbetat fram ett sätt att granska bolagskoden på än.⁸ Sigvard Heurlin, auktoriserad revisor, för en diskussion kring problemet och menar att koden anger att revisorerna ska genomföra en granskning och avge en granskningsberättelse om styrelsens rapport om den interna kontrollen i företaget. Men hur ska denna granskning genomföras och vad ska innefattas i granskningsberättelsen? Koden kräver vidare att en översiktlig granskning av kvartalsrapporter ska genomföras, eller rättare sagt en av dem. Om syftet med denna granskning är att stärka förtroendet hos aktieägarna gentemot företagen, kräver detta att den granskning som revisorerna genomför tillför ett värde. Funderar vi vidare kan man undra att om nu denna granskning tillför kvalitet, varför granskas i så fall enbart en av rapporterna och inte alla delårsrapporter? Grunden för att överhuvudtaget genomföra denna granskning är att revisorerna kan tillföra kvalitet, om det nu är osäkert ifall denna granskning tillför någon kvalitet för aktieägarna, borde det inte finnas något krav i koden på att genomföra denna granskning. Heurlin menar att det finns ett problem i denna utvärdering av bolagsstyrnings-

⁶ Jönsson, S (1991) "Role making for Accounting while the state is watching", s.521ff

⁷ Den Svenska kodens bakgrund, syfte och innehåll tar vi upp i kapitel tre

⁸ Johansson et al (2005) "Uppdrag revision – Revisorsprofessionen i takt med förväntningarna", s, 129

rapporten i form av vilka kriterier som ska gälla⁹. Vet revisorerna inte vad eller hur de ska utvärdera, blir det en omöjlighet att uppfylla syftet att stärka förtroendet för näringslivet samt för professionen.

Vidare säger koden att det tydligt ska framgå av bolagsstyrningsrapporten ifall den granskats eller inte. Det är inte ett helt orimligt antagande att den förväntan som framför allt aktieägarna har på årsredovisningar är att allt som ingår i en årsredovisning har blivit granskat av en revisor. Därav anses det allmänt rimligt att hela bolagsstyrningsrapporten ska granskas av revisorerna.¹⁰ Då koden kom till för att minska det förtroendegap som uppstått mellan marknaden och företagen är det viktigt att den fyller sin funktion.

I ett antal vetenskapliga artiklar har bolagsstyrning och bolagskodernas vara eller icke vara diskuterats. En gemensam faktor för alla dessa artiklar är att de baserar sig på alla de redovisningsskandaler som varit de senaste åren. En nyligen genomförd undersökning på den amerikanska marknaden indikerar på att redovisare och revisorer har följt ett regelbaserat etiskt perspektiv, vilket har misslyckats med att skydda investerare och aktieägare. Det i sin tur har resulterat i en våg av skandaler och anklagelser om oetiskt beteende.¹¹ Bhattacharjee et al, menar att nuvarande lagar är baserade på ett förtroendegramverk. Där investerare måste lita på revisorerna för att de ska kunna tillgodoräkna sig den försäkran som revisorerna ger i sin revision. Vidare menar författarna att med tanke på alla de redovisningsskandaler som varit att det regelbaserade systemet som är baserat på förtroende måste omvärderas. Artikeln ger förslag på ett helt annat lagstadgande för att eliminera risken för felaktigheter i de finansiella rapporterna, vilket de menar att bolagskoder inte gör.¹² Faber har studerat sambandet mellan trovärdigheten i de finansiella rapporterna och kvalitén på de statliga mekanismerna. Han menar att investerare tenderar att värdera bolagsstyrnings förbättringar högt.¹³ I och med globaliseringen möter revisorerna stora utmaningar de måste anta för att kunna bibehålla sitt förtroende och sin integritet. Jayalakshmy et al. anser att revisions-skandalerna och de nya lagarna samt koderna har skapat stor

⁹ Skog, R (2005) "En svensk kod för bolagsstyrning - vad är det för något och vad innebär den"? s. 96

¹⁰ Skog, R (2005) "En svensk kod för bolagsstyrning- vad är det för något och vad innebär den"? s. 108

¹¹ Satava et. al. (2006) "Ethics and the Auditing Culture: Rethinking the Foundation of Accounting and Auditing" s. 271

¹² Bhattacharjee, S et. al. (2005) "Auditors as Underwriters: An Alternative Framwork" s. 1

¹³ Farber, D (2005) "Restoring Trust after Fraud: Does Corporate Governance Matter?" s. 539

förvirring då det gäller tolkningen av revisionen och vad som kan förväntas av denna.¹⁴

Ovanstående artiklar och tidigare fört resonemang kring problemen med bolagskoden, visar på det stora intresset för förtroendet i samband med bolagskoder. Där ena sidan, förespråkarna för bolagskoden, menar att ett förtroendegap finns och att bolagskoden kommer att minska detta gap, och där andra sidan menar att förtroendegapet inte kan minska genom en kod utan att andra åtgärder behövs. Då det talas om detta förtroendegap mellan marknaden och revisorerna är det av intresse att se ifall revisorerna anser att ett gap föreligger och ifall de tror att Svensk kod för bolagsstyrning har eller kan komma att minska detta gap.

1.2.1 Frågeställning

Efter bakgrund och problemdiskussion har vi kommit fram till nedanstående frågeställning:

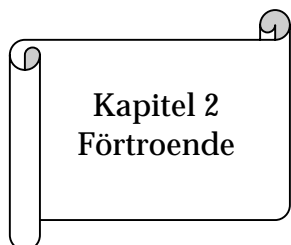
- ❖ Anser de auktoriserade revisorerna att ett förtroendegap föreligger mellan marknaden och professionen?

1.3 Syfte

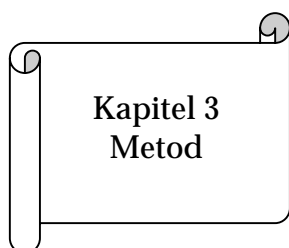
Uppsatsen syftar först till att identifiera den inställning som de auktoriserade revisorerna har till Svensk kod för bolagsstyrning och vilka förtroendeskapande åtgärder de auktoriserade revisorerna arbetar med. Uppsatsen syftar vidare till att visa att dessa faktorer påverkar revisorernas uppfattning om förtroendet för professionen.

¹⁴ Jayalakshmy R et. al. (2005) “*The changing role of the auditors*” s. 249

1.5 Disposition

Kapitlet inleds med det sociala kapitalet vilket kopplas till förtroendet. Avslutningsvis tar vi upp förtroendet för revisorerna och hur man återskapar förtroende.

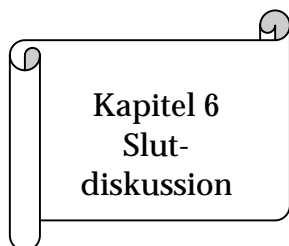
I kapitel tre visar vi hur vi har gått till väga och vilken metod vi använt oss av. Vidare beskriver vi hur datainsamling genomförts och det källkritiska förhållningssättet.

Här presenterar vi den svenska bolagskoden med dess bakgrund, syfte och innebörd. Vi avslutar med att ta upp den offentliga debatten.

I kapitel fem presenteras våra intervjusvar, vilka vi tolkar utifrån den offentliga debatten och litteraturen.

I detta sista kapitel svarar vi på forskningsfrågan och presenterar studiens teoretiska bidrag. Vidare lämnar vi våra egna reflektioner och slutligen ges förslag på fortsatt forskning.

2 FÖRTROENDE

Detta avsnitt inleder vi med att ta upp hur redovisningen drivits framåt av skandalerna. Vi förklarar även begreppet "förtroende" i företagsekonomi och ser vad som orsakar det. Följande tar vi upp förtroendet för revisorerna och slutar med att visa vilka förtroendeskapande åtgärder som kan göras.

2.1 Inledning

Då ett samhälle skakas av skandaler, i detta fall redovisningsskandaler, blir det sociala kapitalet allt viktigare. Anledningen till detta är att statsapparaten inte fungerar som den bör och samhällets invånare känner sig svikna av staten. Det sociala kapitalet handlar om hur de närmsta, d.v.s. familjen, och de personliga nätverken blir allt mer betydande för individen. I redovisningsvärlden lägger detta stora ansvar på revisorerna, vilkas roll mellan individen och samhället blir viktigare för att bygga upp ett förlorat förtroende för näringslivet.

2.2 Skandaler driver redovisningen framåt

Kreugerskandalen som tidigare nämnts resulterade i åtskilliga förändringar i den finansiella rapporteringen. Medias bevakning och tidpunkten för skandalen gjorde det politiskt lämpligt att fastställa lagar vilka skulle minska risken för liknande skandaler i framtiden. Även börsen i New York reagerade starkt på skandalen och införde obligatorisk revision av alla listade företag. Detta var nödvändigt eftersom det inte fanns några lagar eller organisationer som investerare kunde vända sig till för skydd mot liknande skandaler. Vidare menar Flesher och Flesher att Kreugerskandalen spelat den mest framträdande rollen i utvecklingen av redovisningen så som vi känner till den idag.¹⁵ Utvecklingen av redovisningen i Sverige kan enligt Jönsson enbart förstås med hjälp av Kreugerskandalen som bakgrund. Under denna tid ökade

¹⁵ Flesher & Flesher (2000) "Ivar Kreuger's Contribution to U.S. Financial Reporting" s. 421ff

industrialiseringen och var nästan helt oreglerad samtidigt som finansiering var något privat, förutom för Kreuger. Även i Sverige följde ett antal förändringar inom redovisningen till följd av skandalen. Revisorsprofessionen utnyttjade tillfället till att verkligen etablera sig i samhället. Det var inte förrän på 60-talet som det fanns en kapitalmarknad stark nog att kräva att företagen avslöjade redovisningsinformation till investerarna. 1985 innehöll lagen regler angående informationsgivande från företagen, möten för aktieägare och redovisning och revision. Det stora syftet med denna lag var att skydda investerarna och en marknad för revisorerna hade bildats. Drivkraften bakom utvecklingen av bättre redovisning och revision var till stor del oron för nya skandaler och bedrägerier.¹⁶

2.3 Det sociala kapitalet

De liberala och politiska institutionernas livskraft är beroende av ett hälsosamt och dynamiskt samhälle. Samhället är ett komplext *mischmasch* av institutioner som företag, skolor, kyrkor m.m. och som i sin tur bygger på familjen. Familjen är det primära instrument efter vilket människor socialiserar sig kulturellt och ges de färdigheter de behöver för att leva i ett bredare samhälle. Familjen för även vidare de värderingar som råder i och kunskap om detta samhälle över generationer. En stark och stabil familj och hållbara sociala institutioners förekomst kan inte lagstaddas på samma sätt som en stat kan skapa en bank eller armé. Ett civiliserat samhälle beror på människors vanor, seder och etik, vilket enbart indirekt kan formas utifrån avsiktliga politiska åtgärder och måste därmed få näring genom en ökad kännedom om och respekt för kulturen.¹⁷

Det mest kritiska område där kultur har ett direkt inflytande på familjens välbefinnande och internationella system är ekonomin. Ekonomin är starkt sammanlänkad med det sociala och politiska livet, och i alla moderna samhällen är ekonomin den fundamentala arenan för människors sociala liv. Jobb och pengar är mycket viktiga källor till identitet, status och värdighet, oavsett ifall de skapat ett multinationellt företag eller fått en befordran. Det slags erkännande kan inte ges av den enskilde människan utan kan endast uppnås i en social kontext. Ty ekonomisk aktivitet representerar en kritisk del av det sociala livet och är sammanknutet av en stor variation av lagar, normer,

¹⁶ Jönsson, S (1991) "Role making for accounting while the state is watching" s. 521ff

¹⁷ Fukuyama, F (1995) "Trust – The Social Virtues and the Creation of Prosperity" s. 4ff

moraliska förpliktelser och andra vanor som tillsammans formar samhället. En av de lärdomar vi kan dra utifrån undersökningar av det ekonomiska livet är att en nations välbefinnande och möjlighet till att konkurrera är begränsad till en komponent: nivån av förtroende i samhället.¹⁸ Då alla framgångsrika ekonomiska samhällen bygger på förtroende.¹⁹

Ett av problemen i ett samhälle är människors förmåga att i grupper och organisationer tillsammans arbeta för att uppfylla ett gemensamt syfte, definierat det sociala kapitalet. En stor del av det mänskliga kapitalet har att göra med människors förmåga att umgås med varandra, vilket inte enbart är kritiskt för ekonomin utan även för den sociala existensen som helhet. Förmågan att umgås bygger i sig på nivån av gemensamma normer och värderingar i ett samhälle och människors vilja att sätta gruppens intresse före sitt egna. Utifrån sådana gemensamma värderingar kommer förtroende, som har hög och mätbar effekt på ekonomin.²⁰ Statens förmåga att ingripa då det uppkommer en svacka i det sociala kapitalet beror väldigt mycket på landets kultur och sociala struktur.²¹

Det sociala kapitalet uppstår från det allmänt förekomna förtroendet i ett samhälle eller delar i det. Det kan vara inkluderat i den minsta och mest elementära sociala gruppen, familjen, såväl som i den största av alla grupper, nationen, och i alla grupper däremellan. Det sociala kapitalet skiljer sig från annat mänskligt kapital då det är skapat utifrån kulturella mekanismer såsom religion, tradition eller historiska seder. En grupp måste anta gemensamma normer innan förtroende kan byggas mellan gruppens medlemmar, d.v.s. socialt kapital kan inte förvärfvas av att individer agerar självständigt. Det är baserat på sociala snarare än individuella krafter. Det sociala kapitalet har stora konsekvenser för den sorts industriell ekonomi som samhället har möjlighet att skapa. Om människor som måste jobba tillsammans i ett företag litar på varandra på grund av att de alla följer gemensamma etiska normer medför det lägre kostnader för företaget. Ett samhälle som detta kan lättare utvecklas organisationsmässigt då den högre graden av förtroende tillåter att en stor variation sociala relationer uppstå. I kontrast, människor som inte litar på varandra kommer enbart att kunna samarbeta under ett system med formella

¹⁸ Fukuyama, F (1995) *Trust – The Social Virtues and the Creation of Prosperity* s. 6ff

¹⁹ Ibid, s. 9

²⁰ Ibid, s. 10

²¹ Ibid, s. 16ff

regler vilka behöver förhandlas om, enas om och upprätthållas. Denna legala apparat vilken tjänstgör som ett substitut till förtroende, medför transaktionskostnader. Utbredd misstro i ett samhälle medför med andra ord en sorts skatt i alla former av ekonomiska aktivitet, en skatt som samhällen med högt förtroende inte behöver betala.²²

2.4 Agentteorin

När vi började denna uppsats hade vi inte tänkt ta upp Agentteorin, men efter att vi ställt våra frågor till respondenten såg vi att vissa svar kunde kopplas till denna teori. Vi vill härmed påpeka att denna teori inte har varit huvudteorin.

Agentteorin behandlat på ett teoretiskt plan handlar om hur principalen (ägaren = aktieägaren) utformar ett kontrakt för att få agenten (företagsledningen = VD och styrelse) att agera på ett sätt som är i principalens intresse²³. I detta förhållande kan det uppstå en konflikt genom att agenten väljer att arbeta i eget intresse. För att agenten ska arbeta för principalen kan denna använda sig av ett bonussystem. Det finns en risk med denna teori, att VD:n i ett företag genom sin kontroll över redovisningen och sina kontakter med revisorn, manipulerar redovisningsmåtten som ligger till grund för belöningsystemet.²⁴

I de redovisningsskandaler som har funnits i USA och den alltmer aktiva debatten i Europa om företagsledningarnas belöningsystem samt pensionsförmåner har gjort att som allt mer ifrågasatt de regelverk och beslutsfunktioner som gäller om dessa frågor²⁵.

2.5 Förtroendet

Förtroende, definierat som självsäkerhet i ens egna förväntningar, är grundläggande i det sociala livet.²⁶ Det handlar om en social relation med sina egna speciella system av regler. Förtroende uppstår inom ett ramverk av interaktion influerad av både personlighet och sociala system, och kan inte

²² Fukuyama, F (1995) *Trust – The Social Virtues and the Creation of Prosperity* s. 25-29

²³ Smith, D (2000) *Redovisningens språk* s.23

²⁴ Nilsson, S (2005) *Redovisningens normer och normbildare* s. 55ff

²⁵ Ibid., s. 55

²⁶ Luhmann, N (1979) *Trust and Power* s. 4

enbart associeras med ett av dem.²⁷ Förtroende måste även ses i samband med tid, där det enda sättet att mäta förtroende är att jämföra gårdagen med idag eller idag med imorgon²⁸. Därav är alltid förtroende sammankopplat med risk, där förtroende är en riskfylld investering. Ett komplext system bildas då en person måste ha förtroende för något denna inte kan påverka utan som beror på andra människors agerande. Såvida detta är fallet kan denna person tillåta sig olika former av samarbete, som inte betalar sig direkt och som inte är direkt synliga som fördelaktig. Om jag är beroende av det faktumet att andra agerar, eller inte agerar, harmoniskt med mig, kan jag följa mitt eget intresse mer rationellt, exempelvis köra mer jämt i trafiken. Förtroende är enbart inblandat när förväntningarna gör skillnad i ett beslut, annars kan vi bara hoppas. Ett förtroende hänger alltid samman med ett kritiskt alternativ, där skadan resulterar i ett förlorat förtroende. Denna skada kan vara större än fördelen som fås av att ge det förtroende som borde vara berättigat. Förtroende reflekterar över oförutsedda händelser, hopp ignorerar oförutsedda händelser.²⁹

Det finns ett stort gap mellan vad intressenterna förväntar sig av revisionen och vad revisorerna faktiskt levererar. Detta förväntningsgap har blivit tydligare i ljuset av redovisningsskandaler, som har orsakat stora förluster för investerare.³⁰ Under de senaste årens företagsskandaler har det förekommit redovisningsfusk, ekonomisk brottslighet och höga ersättningar. Detta har gjort att förtroendet för storföretagen har minskat de senaste tio åren.³¹

När vi tar upp förtroendet i vår uppsats om bolagsstyrning så handlar det om att aktieägare och marknad ska kunna ha ett förtroende för bolagens revisorer och deras revision. De faktorer som kan ha påverkat förtroendet i det svenska näringslivet är hur bolagen rekryterar styrelse, VD och revisorer. Vilket det anses finns en tendens att anställa chefer som liknar en själv. Även den ekonomiska brottsligheten såsom bokföringsbrott och bedrägeri påverkar och är allvarligt ur en förtroendesynvinkel.³²

²⁷ Ibid, s. 6

²⁸ Luhmann, N (1979) "Trust and Power" s. 12ff

²⁹ Ibid, s. 24

³⁰ Johansson et al (2005) "Uppdrag revision"

³¹ SOU 2004:47, s. 14

³² Ibid, s. 15

Vad är det då som påverkar vårt förtroende enligt den teoretiska ramen? Enligt Heumer, även om vi är medvetna om det eller inte, finns det inte många objekt som påverkar oss mer i det dagliga livet än vad förtroende gör.³³ Det finns olika nödvändiga orsaker till att förtroendegap uppstår och Heumer menar att dessa är risk, osäkerhet och sårbarhet. Han tar även upp andra faktorer som är kopplat till förtroendet såsom förutsägbarhet, rykte, förväntningar, skicklighet och motiv.³⁴

I den samhällsvetenskapliga forskningen skiljer man mellan realkapital, humankapital och socialkapital. Det sociala kapitalet bygger på förtroendet mellan samhällets aktörer.³⁵ Francis Fukuyama säger att det sociala kapitalet är en förmåga som uppkommer av förtroende i ett samhälle eller en del av det.³⁶ Han ger även en definition på förtroendet som är:

”den förväntan beträffande andra medlemmar av en gemenskap som uppstår när denna gemenskap präglas av konsekvent, hederligt och samarbetsinriktat beteende grundat på allmänt accepterade normer”³⁷

Förtroendekommissionen har konstaterat att förtroendet är viktigt i vårt samhälle för att kunna ha välstånd och tillväxt. Detta gör att förtroendefrågan inte bara är en angelägenhet för enskilda grupper eller institutioner utan även en samhällsfråga.³⁸ Förtroendet är viktigt i samhället och framförallt i näringslivet, för att kunna attrahera kapital och medarbetare. Har ett företag ett dåligt rykte får det ett sämre förtroende från marknaden vilket leder till ett större risktagande och högre kostnader. Till följd av detta påverkas den ekonomiska tillväxten. Det är ingen tillfällighet att det finns en brist på förtroende för näringslivet, för så länge det har funnits affärsverksamhet har problemet med förtroende existerat³⁹. Problemet i sig har sett likartat ut över tiden. I rapporten från SOU säger de att det:

³³ Heumer.L (1998) ”*Turst in Business Relations*” s.11

³⁴ Ibid, s.98-111

³⁵ SOU 2004:47 s 13ff

³⁶ Ibid, s.13ff

³⁷ Ibid, s.88

³⁸ Ibid, s16

³⁹ Ibid, s.75

”kan sammanfattas som utnyttjande av överlägsen kunskap på andras bekostnad, svek av förtroende och blint tjänande av egennyttan”⁴⁰

Finns det idag en generell förtroendekris i det svenska näringslivet? Förtroendekommissionen anser inte att det förekommer en generell förtroendekris i Sverige, utan menar att förtroendet för näringslivet i Sverige är högre än vad det är i många andra länder. Men de medger att förtroendet har blivit skadat efter de skandaler som vi haft i det svenska näringslivet. Skandalerna har lett till en offentlig debatt med kritik riktad mot bolagens agerande.⁴¹ Förtroendekommissionen startade efter skandalerna en kodgrupp, som hade till uppgift att utarbeta en Svensk kod för bolagsstyrning.

2.6 Förtroendet för revisorerna

En stor del av revisionsbyråernas och därmed revisorernas arbete handlar om att skapa förtroende. Har inte marknaden förtroende för revisorerna så fallerar en stor del av själva syftet med att upprätta en revision, och därmed byråernas status. Enligt James E. Copland⁴² är professionen i hög grad påverkad av förtroendet. Han är rädd för att det ökade förtroendegapet kan medföra att revisorerna förlorar sin integritet, kompetens och etik gentemot sina klienter.

Ett förväntningsgap uppstår när revisorerna och allmänheten har olika uppfattningar om revisionens inriktning och revisorernas skyldighet. Ett förväntningsgap är enligt Öhman⁴³: *Diskrepansen⁴⁴ mellan vad revisorerna förväntas leverera jämfört med vad den själva verket levererar.* Han tar även upp tre olika exempel på när ett förväntningsgap kan uppstå mellan marknaden och revisorerna. Det första är när marknaden har en annan uppfattning om *med vilken grad av säkerhet som revisorn kan intyga att ett företag är livskraftigt.* Ett annat exempel är *i vilken utsträckning revisorerna ska inrikta sig på att upptäcka förbiseende och oegentligheter i företagets redovisning.* Det sista exemplet är kopplat till *revisorernas magra rapportering,* där marknaden förväntar sig mer information än vad som ges i revisionsberättelsen.⁴⁵

⁴⁰ Ibid, s.101

⁴¹ SOU 2004:47, s.

⁴² Copland, J (2005) ”Ethics as an Imperative” s. 35ff

⁴³ Johansson et al (2005) ”Uppdrag revision” s. 64

⁴⁴ Diskrepan = skillnad

⁴⁵ Johansson et al (2005) ”Uppdrag revision” s. 65

Varför är det då viktigt att ha ett förtroende för revisorerna? Revisorernas syfte på marknaden är att genomföra en revision. Enligt Ruth Chadwick är det viktigt att en profession:

- Uppfyller en specifik samhällelig funktion.
- Utövar sitt arbete inte bara för sig själv utan bidrar till att samhället fungerar väl.
- Har utbildning och träning inom professionens ramar då den förväntas kunna ange skäl för sina handlingar.
- Har en yrkesetik dvs. en gemensam uppsättning värden, normer och förhållningssätt.⁴⁶

Revisorerna ska inte bara upprätthålla förtroendet från intressenterna utan även den ekonomiska marknads aktörer såsom aktieägare. Det är därför viktigt att revisorerna vågar stå emot sina klienter och säga: ”Nej det här är inte rätt”⁴⁷

Börsen antas återspegla marknads förväntningar om framtida vinster, där ett tappat förtroende för ett företag visar sig genom aktieägarnas försäljning av företagets aktier. Revisorn spelar en stor roll då det gäller att se till att företagen ger ut rättvisande och väsentlig information, vilket påverkar marknads förtroende för näringslivet.⁴⁸

2.7 Återskapande av förtroendet

Vad kan göras för att återskapa förtroende för revisorerna? Brytting menar att för att kunna få förtroende måste det ge något i gengäld. Ett förtroende går inte att tvinga fram, utan är helt och hållet frivilligt. För att ett förtroende ska kunna stärkas måste man först analysera vilka det är som förväntas kunna hysa ett förtroende och sen arbeta för att förbättra detta.⁴⁹

Copland tar i sin artikel upp olika sätt att öka förtroendet på. Det gäller att inte bara bolagen arbetar för att öka förtroendet, utan att hela samhället utformas på

⁴⁶ SOU 2004:46

⁴⁷ Copland, J (2005) ”Ethics as an Imperative” s. 35ff

⁴⁸ Brytting, T (2004) ”Förtroendebegreppet i företagsekonomi” s. 2

⁴⁹ Ibid., s. 21

ett sätt som driver förtroendet framåt. För att detta ska vara möjligt måste man börja från grunden. Det görs bl.a. genom den utbildning som finns för alla inom professionen. Utbildningen ansvarar även för att ge information om hur de uppträder etiskt. Vidare ur bolagens synvinkel ska de vid anställning se till att all personal har genomgått en etisk utbildning inom branschen. Här visar bolagen sitt ansvar genom sina interna utbildningar. Ett annat sätt att öka förtroendet på är att regeringen sätter kraftfulla regler inom redovisning. Exempel på detta är SOX i USA och nu i Sverige den s.k. Svensk kod för bolagsstyrning. Copeland tar även upp revisionsbyråerna som ett forum för att öka förtroendet. Revisionsbyråerna har ett stort ansvar för att influera de anställda till ett etiskt uppträdande inom professionen. Ledarna i revisionsbyråerna har ett ansvar att öka etiken i firman och ha en regelmodell för firmans medarbetare. Det är därmed viktigt att revisorer och revisionsbyråer arbetar aktivt med modellen som ett led till att öka etiken inom branschen.⁵⁰

2.7.1 Hur man bygger upp investerares förtroende enligt Arthur Levitt, Jr

I en artikel av Arthur Levitt, Jr, som är före detta ordförande på SEC, så vill han ge goda råd på vägen för att bygga upp investerarnas förtroende. Han tar upp sju olika råd. Han anser *att man först och främst måste sätta investerarna i fokus*. Med detta menar han att de ska få den information de behöver för att kunna investera i ett företag. Det andra rådet är *att reglerare måste arbeta mer med redovisning och redovisningen behöver arbeta mer mot regleringen*. Detta är enda sättet att få redovisningen till att verka trovärdig. För det tredje så måste man *hjälpa till att använda de rätta reglerna under vägens gång*. I det fjärde rådet vill han *att man ska visa investerarna hur man arbetar för dem och att man står på deras sida genom att visa vad man kan*. Detta leder oss in på det femte rådet vilket säger *att man även ska ta hänsyn till andra investerare som behöver veta något om företaget*. För det sjätte rådet säger han *att man ska deklarera och försäkra sitt oberoende*. Till sist säger han *att man behöver firmornas hjälp med utbildning och rekrytering av den nya generationen av revisorer och redovisare*. Detta är viktigare än någonsin för att vi ska få en profession som vet vad som är på gång inom redovisning och att de ska kunna få en teoretisk och praktisk erfarenhet.⁵¹

⁵⁰ Copland, J (2005) "Ethics as an Imperative" s. 35ff

⁵¹ Levitt, A Jr (2004) "Reclaiming the Profession's Heritage" s. 22ff

2.8 Kapitelsammanfattning

Vi inleder detta kapitel med att visa hur redovisningsskandalerna drivit redovisningen framåt. Efter detta har vi visat hur det sociala kapitalet påverkar oss som människor för att kunna ha ett förtroende för andra. Fortsättningsvis har vi förklarat vad ett förtroende innebär. Vi har även visat vad som kan ha minskat förtroendet för revisionsprofessionen. Att ett minskat förtroende uppstått har klart visat sig genom de artiklar och böcker vi har läst. Den största förklaringen vi uppmärksammat är att förtroendet har en koppling till en individs egenintresse. Till sist har vi tagit upp olika förtroendeskapande åtgärder och goda råd för revisorer om hur de kan bygga upp ett förlorat förtroende.

3 METOD

Vi inleder detta kapitel med att beskriva bakgrund till ämnesvalet och vilken metod som använts för att uppfylla studiens syfte. Vi tar även upp vilken insamlingsmetod vi nyttjat och dess trovärdighet.

3.1 Bakgrund till ämnesval

Bolagskoden är ny i Sverige och började gälla 1 juni, 2005, detta är en följd av alla redovisningsskandaler som har varit de senaste åren. Bolagskoden är en kontrollmekanism över bolagets interna redovisning och styrelsens/VD:s framförande. Tidigare lagar som ABL, har uttryckt hur en styrelse och VD ska uppträda. I samband med detta har revisorerna fått ett större område att granska. Intresse blev att undersöka ifall den inställning som revisorerna har till bolagskoden, samt vilka förtroendeskäpande åtgärder de arbetar med, påverkar den uppfattning revisorerna har om förtroendet mellan marknaden och professionen.

3.2 Undersökningsansats

Vid val av en undersökningsansats så görs detta för att kunna organisera sina tankar, detta kan visa vilken information och kunskap som behövs för att undersökningen skall ha möjlighet att verkställas⁵². När en uppsats genomförs ska den strategi som är mest lämpad för att få grepp om verkligheten användas. Det finns två strategier som kan tillämpas och det är induktiv och deduktiv. I den deduktiva utgår man från teori till empiri och när det gäller induktiv går man från empiri till teori.⁵³ Andersens kallar deduktiv ansats för "bevisföringens väg" och induktiv ansats för "upptäckens väg"⁵⁴.

⁵² Patel et al. (1994) "Forskningsmetodikens grunder", s. 49

⁵³ Jacobsen, D (2002) "Vad, hur och varför" s.34ff

⁵⁴ Andersen, I (1990) "Den uppenbara verkligheten – Val av samhällsvetenskaplig metod" s.29

Vi har valt att gå efter den induktiva metoden eftersom den svenska koden är relativt utforskad. Därför valde vi att gå ut i empirin och söka information om vilken inställning revisorerna har gentemot bolagskoden och ifall de tror på ett minskat förtroendegap. Önskan har varit från detta, är att kunna dra relevanta slutsatser och koppla dessa till teorin. Valet av deduktiv ansats var inte aktuell eftersom vi inte utgår ifrån befintlig teori för att komma fram till våra slutsatser. Vi har även gjort en undersökning av den svenska offentliga debatten för att se vad som har sagts där, vilket vi sedan jämför med våra respondenters uttalanden.

3.3 Metodval

Efter att vi har studerat olika metodböcker och genom tidigare inskaffad kunskap vet vi att valet av metod ska ske utifrån den problemformuleringen som vi har gjort för vår undersökning⁵⁵. I den samhällsvetenskapliga metoden brukar det skiljas mellan två olika metodiska angreppssätt, det talas då om kvantitativa och kvalitativa metoder⁵⁶. Vi valde den kvalitativa metoden för att kunna gå djupare in på problemet med vilken inställning revisorerna har gentemot bolagskoden. Vi ville även kunna se vilken uppfattning revisorerna hade gentemot förtroendegapet och kodens inverkan på detta. Valet av problem innebär en undersökning av ett fenomen⁵⁷, varför ett fenomenlogistiskt perspektiv även tas upp.

3.3.1 Kvalitativ metod

I vetenskapliga undersökningar kan antingen kvalitativ eller kvantitativ metod användas för att dra slutsatser, tillvägagångssättet kan dock inkludera båda metoderna. Enligt Saunders et al. är kvalitativ data *"icke numerisk data eller data som inte har blivit uppfunnen ännu"*⁵⁸. En kvalitativ data lägger större vikt på detaljer och det unika hos varje uppgiftslämnare⁵⁹. Därmed utgör en kvalitativ data ord, text och symboler som karaktäriseras av att de beskriver människor, handlingar och händelser i vår sociala verklighet⁶⁰. Detta gör att den kvalitativa

⁵⁵ Holme et. al. (2002) *"Forsningsmetodik"*. s.85

⁵⁶ Ibid., s. 13

⁵⁷ Townely et. al. (1003) *"Performance Measures and the Rationalization"* s. 1046ff

⁵⁸ Saunders et. al. (2002) *"Research Methods for Business Students"* s.486

⁵⁹ Jacobsen, D (2002) *"Vad, hur och varför?"* s.142

⁶⁰ Christensen et. al. (2001) *"Marknadsundersökning"* s.296

metoden inte kan definieras helt självklart. Man fokuserar sig på öppenhet och mångtydlig empiri.⁶¹

En av anledningarna till att vi inte använt kvantitativ metod är för att vi ville ha mindre respondenter och gå djupare in på problemet i vad revisorerna tror om förtroendet från marknaden, ifall det kan öka genom bolagskoden. Detta gjorde att våra respondenter fritt kunde uttrycka sig om ämnet under intervjun.

Fördelen med att använda en kvalitativ metod är att den lägger stor vikt vid detaljer och nyanser hos en uppgiftslämnare⁶². Det kan sägas att vi har en öppenhet i denna uppsats. I en kvalitativ metod kan vi ändra riktning under tiden vi genomför en undersökning och har man t.ex. ett frågeformulär där en fråga glömts bort, kan detta rättas till under arbetets gång⁶³. De nackdelar som kan finnas med en kvalitativ metod är att den kräver mycket resurser. Detta på grund av att intervjuer ofta tar lång tid. Det är även en nackdel att vi bara når ut till ett fåtal respondenter, detta ger oss ett generaliseringsproblem.

3.3.2 Fenomenologistiskt perspektiv

I den kvalitativa metoden används ofta det fenomenologistiska perspektivet. I centrum står då hur vi uppfattar fenomenet. Det är hur människan upplever fenomenet och hur de tolkar det.⁶⁴ Målet för en forskning är att uttolka och förstå hur andra människor uppfattar en situation och hur detta kan påverka deras beslut och handlingar. I det enskilda fenomenet styrs det även av vem som gör tolkningen samt ur vilken synvinkel det görs.⁶⁵

Husserl (1859-1938) var en tysk matematiker och betraktas som upphovsmannen till fenomenologin⁶⁶. Kring sekelskiftet började han kritisera dåtidens forskare för att fjärma sig från något han kallade livsvärlden. Han menade nämligen att vi inte kan fånga en beskrivning av det verkliga fenomenet utan bara människans upplevelse av fenomenet. Han introducerade fenomenologin som snabbt blev känd under slagordet "till sakerna själva". (Fenomen = saken så som den visar sig). Husserl har den (positivistiska) tanken

⁶¹ Alvesson et al. (1994) "Tolkning och reflektioner" s.14

⁶² Jacobsen, D (2002) "Vad, hur och varför" s.142

⁶³ Holme et. al. (2002) "Forsningsmetodik" s. 80

⁶⁴ Alvesson et. al. (2002) "Tolkning och reflektioner" s. 95ff

⁶⁵ Lundahl et. al. (1999) "Utredningsmetodik för samhällsvetare och ekonomer" s.43

⁶⁶ Husserl, E (1989) "Fenomenologins idé" s. 7

att man kan sätta sin egen förförståelse (förutfattade åsikter) åt sidan, fenomenologi är en teori om det medvetna.⁶⁷

När vi använder oss av den kvalitativa metoden kan det sägas att vi har ett fenomenologiskt perspektiv. Fenomenologin sägs vara en reaktion mot positivismens analytiska ansats⁶⁸. Detta kan man säga är att man närmar sig forskningsobjektet med en klarvaken uppmärksamhet och att man är medveten om alla förutfattade meningar. I stället kan detta ersättas med en ren nyfikenhet. Görs detta ska man kunna få se hur världen verkligen är.⁶⁹ Det kan sägas att fenomenologin som kvalitativ forskningsansats vill fånga och beskriva världen. I denna uppsats har vi gått ut i det verkliga livet och gjort intervjuer med personer som har någon sorts koppling till den svenska bolagskoden. Detta görs genom en öppenhet och positivism för att få en klar syn på verkligheten och kunna visa hur det verkligen är.

3.4 Datainsamling

I insamlingen av data kan detta göras genom två olika insamlingsmetoder: den ena är sekundärdata och den andra är primärdata. För att förklara tillkomsten av koden och beskriva Svensk kod för bolagsstyrning har vi använt befintlig litteratur inom ämnet, samt artiklar som fanns under vårt sökande av information. Detta utgör det sekundära data i uppsatsen. De primära data består av de intervjuer som vi gjort med revisorerna på de olika revisionsbyråerna.

3.4.1 Primärdata

När studien görs genom de primära data, så har vi utgått från Townelys et. al. tillvägagångssätt.⁷⁰ Detta görs för att vi antar att intervjuarens yttranden är sanningsenliga, uppriktiga och felfria. Townely et. al. säger att vid bearbetning av ett intervjumaterial så måste det utgås ifrån att respondenternas yttranden är rationella och kan därför vara troliga. Detta grundar han på olika aspekter med utgångspunkt i tre olika dimensioner; den etiska, metodiska och politiska.

⁶⁷ Husserl, E (1989) "Fenomenologins idé" s.47ff

⁶⁸ Rosengren et al (1992) "Sociologisk metodik" s. 10

⁶⁹ Starrin et al (1994) "Kvalitativ metod och vetenskapsteori" s. 91

⁷⁰ Townely et. al. (2004) "Performance measures and the rationalizations of organisation" s. 1045ff

Vi betraktar våra respondenters svar ur ett etiskt perspektiv, där vi ser svaren som uppriktiga och inte avfärdar dem som felaktiga. Detta innebär inte att deras svar helt ovillkorligen är uppriktiga. I det metodiska perspektivet måste vi förstå varför respondenterna har den uppfattning de har och se dem som felfria. Det politiska perspektivet som är den sista dimensionen innebär att man måste låta de som deltar i undersökningen komma till tals.⁷¹ När vi tillämpar dessa perspektiv utgår vi ifrån att respondenten inte vinklat sina svar eller dolt information för oss.

För att få den information som behövs i en undersökning kan det behövas ytterligare upplysningar om problemet. De data som har samlats in och är ett tillskott i undersökningen kallas primärdata. När man samlar in primärdata kan detta göras på olika sätt t.ex. enkäter, intervjuer, observationer eller experiment.⁷² I denna undersökning kommer vi att använda oss av telefonintervjuer för att kunna besvara vår frågeställning. En anledning till att vi använde oss av telefonintervjuer är att några av våra respondenter befinner sig på för långt avstånd till oss för att vi skulle kunna träffa dem personligt. En annan orsak till valet av intervjuform var att kunna få mer utförligt svar på frågorna och kunna göra en djupare jämförelse mellan respondenterna.

Den största fördelen med primärdata är att kunna anpassa den insamlade informationen till undersökningen. Primärdatan som samlas in är aktuellt, vilket inte sekundär data är. Materialet som samlas in är mer tillförlitligt eftersom den samlas in av undersökaren själv. Det finns även nackdelar med de primärdata som samlas in t.ex. den kräver en viss kompetens, den är dyr och tidskrävande.⁷³

3.4.2 Sekundärdata

Den information som finns dokumenterad och inte är insamlad primärt kallas sekundärdata. Detta är information som redan är insamlad eller sammanställd av någon annan och även kallad andrahandsdata⁷⁴. De sekundärdata vi har samlat in för att få information om den svenska bolagskoden och revisorernas inställning till denna, har vi funnit genom artiklar, svensk och utländsk

⁷¹ Townely et. al. (2004) "*Performance measures and the rationalizations of organisation*" s. 1045ff

⁷² Christensen et. al. (2001) "*Marknadsundersökning*" s.102

⁷³ Christensen et. al. (2001) "*Marknadsundersökning*" s.102

⁷⁴ Lundahl et. al. (1999) "*Utredningsmetodik för samhällsvetare och ekonomer*" s.131

litteratur. Vi har funnit en del diskussioner om den svenska koden men inte om hur mycket förtroendet kommer att minska eller öka för intressenterna gentemot styrelse, VD eller revisorer. Genom våra sekundärdata fick vi en bättre grund att stå på då vi genomförde våra intervjuer.

3.4.3 Litteraturunderökning

Under arbetets gång är det viktigt att ha en grundlig och systematisk litteraturstudie som kan ge värdefull information om teorier, andras erfarenheter och undersökningar. En grundlig litteraturundersökning kan förhindra onödigt arbete.⁷⁵ Via den offentliga debatten funnen och studerad i olika ekonomiska tidningar, så som Balans, hittar vi underlaget till val av intervjupersoner och val av ämnesområden vi berör i intervjufrågorna.

För att finna relevant litteratur inom forskningsområdet, samt för att få en överblick av tidigare genomförda undersökningar, har facklitteratur, vetenskapliga artiklar och uppsatser inom området studerats. Vår litteraturgenomgång har skett via Ekonomihögskolans bibliotek i Lund och Lunds Universitetsbibliotek, i bibliotekskatalogerna Libris och Lovisa, samt i databasen Elin.

För att kunna göra intervjufrågorna har vi gått ut i den offentliga debatten om den svenska bolagskoden. För att finna artiklar sökte vi på Internet och i ekonomiska facktidningar, informationen fann vi mestadels i Balans, DN och Affärsvärlden. Eftersom detta ämne är relativt outforskat så fanns det inte mycket information som var användbar för oss i vår studie.

3.4.4 Kvalitativ datainsamling

Det finns olika sätt att samla in kvalitativ data på t.ex. genom intervjuer eller observationer. Den vanligaste insamlingsmetoden är intervjuer och en något mindre använd metod är observationer. Fördelen med en intervju är att den inte är lika tidskrävande och platsdefinierad som en observation. I den här undersökningen valde vi att göra intervjuer.

⁷⁵ Andersen, I (1998) ”Den uppenbara verkligheten” s.75

Det finns olika sätt att genomföra en intervju på. Det kan t.ex. vara en personlig intervju, telefonintervju, eller gruppintervju⁷⁶. Vi valde att använda oss av telefonintervjuer, vilket vi anser var bästa alternativet för vår studie.

Fördelen med en telefonintervju är att det går fort att genomföra den och att kostnaden är låg. Vid en telefonintervju fås det oftast en högre svarsfrekvens än med en postenkät. Nackdelen med en telefonintervju är att man inte kan få den personliga kontakten som vid en personlig intervju och se hur respondenten reagerar på dina frågor. Det är även lättare att ändra och lägga till frågor vid en telefon intervju. Det som är viktigt är att förblir neutral vid en telefonintervju så att inte intervjuaren påverkar respondenten med sin röst, en så kallad intervjuareffekt.⁷⁷

3.4.5 Val av respondenter

Våra respondenter valdes med utgångspunkt i deras erfarenhet av den svenska bolagskoden. Svensk kod för bolagsstyrning kräver att det är en auktoriserad revisor som genomför granskningarna. Detta har gjort att vi valt auktoriserade revisorer som arbetar med noterade bolag, eftersom dessa arbetar med koden. Vi valde även ut våra respondenter med bakgrund av revisionsbolag och geografisk plats, där de stora revisionsbyråerna samt kontor från Malmö, Göteborg och Stockholm är representerade. Våra respondenter har valt att vara anonyma. Den största anledningen till att de har valt att vara anonyma är till stor del att frågorna vi ställt kan vara känsliga och de inte vill visa vad de anser. Vi hade en önskan om att kunna presentera våra respondenter, men för att kunna genomföra undersökningen var detta inte en möjlighet.

3.4.6 Intervjuns utformning

Telefonintervjuerna som använts har varit strukturerad, vilket innebär att det har funnits frågor och frågeområden som i förväg är bestämda.⁷⁸ Frågor har varit öppna eftersom att respondenten skulle kunna tala fritt om ämnet. Vi började med att göra en testintervju av en auktoriserad revisor för att kunna få fler förslag och tips om frågor. Den metod vi använt oss av innebär att vi först skickat ut ett frågeformulär i förväg till respondenten (Bilaga 2), detta för att ge

⁷⁶ Christensen et. al. (2002) ”Marknadsundersökning” s. 175ff

⁷⁷ Ibid. s. 182ff

⁷⁸ Christensen et. al. (2002) ”Marknadsundersökning” s. 165

respondent möjlighet att förbereda sig. Efter det ringde vi upp och genomförde telefonintervjun.

Vi gav våra respondenter möjligheten till att vara anonyma, då en del frågor kan uppfattas som känsliga. Därför har inte några namn eller bokstäver använts för att markera en respondent. Vi kommer att referera till de intervjuade revisorerna som respondenten eller revisorn.

3.5 Källkritik

När sekundärdata används måste det finnas ett kritiskt förhållningssätt. De källor som används kan vara partiska, vinklade eller ofullständiga. För att kunna bedöma dessa källor måste undersökarna vara kritiska och utsätta dem för ett källkritisk granskande.⁷⁹ Man kan aldrig vara säker på en pålitlig källa, därför vill vi uppmärksamma alla läsare på att det kan finnas brister i källorna som används. Vi kommer att arbeta för att våra källor ska vara trovärdig, valida och reliabla data. Vi berättar mer om validitet och reliabilitet här nedan.

3.5.1 Trovärdighet

När det gäller trovärdighet är det framförallt trovärdigheten i den kvalitativa undersökningen som det handlar om. När man gör den kvalitativa undersökningen måste detta ses i hur väl dess resultat överensstämmer med verkligheten. Undersökningen ska kunna vara användbar och ändamålsenlig. Detta medför att i en kvalitativ undersökning måste undersökarna vara systematiska i insamlings- och analysarbetet.⁸⁰ Innan intervjuerna gjordes söktes mycket information genom litteratur och artiklar.

3.5.2 Validitet i en kvalitativ analys

Validitet definieras som ”i vilken grad man mäter det man avser att mäta”. Validiteten kan uppdelas i två olika delar. Den första är intern validitet, vilken kan beskrivas som trovärdigheten i uppsatsen och den andra är extern validitet, som är graden av generaliserbarhet.⁸¹ Den inre validiteten ska vara användbar

⁷⁹ Lundahl et. al. (1999) ”Utredningsmetodik för samhällsvetare och ekonomer” s.134

⁸⁰ Christensen et. al. (2001) ”Marknadsundersökning” s.309

⁸¹ Ibid.

och ändamålsenlig. Det är även viktigt att den speglar verkligheten.⁸² I våra intervjuer ville vi nå hög validitet och det har vi gjort genom att noggrant studera den litteratur som vi funnit i ämnet. Det är sällan möjligt att uppnå 100-procentig inre validitet⁸³. För att få den höga inre validiteten har vi varit noggranna med utformningen av intervjun för att kunna ställa de rätta frågorna som är kopplade till teorin. Eftersom vi har gjort en intervju kan vi även göra följdfrågor under intervjun för att få respondenten att ge så tydliga svar som möjligt. I den yttre validiteten är det viktigt att respondenten svarar så uppriktigt som möjligt. Detta tycker vi är möjligt eftersom vi har intervjuat auktoriserade revisorer. De auktoriserade revisorerna har en hög utbildning och oftast en god arbetstjänst, vilket gör att det är rätt personer som vi intervjuat. Innan vi intervjuat respondenten har vi skickat ut ett frågeformulär så att de kan förbereda sig inför intervjun och detta kan medföra att vi minskar risken med att svaren inte stämmer överrens med verkligheten.

I en kvalitativ studie definierar vi inte generaliserbarheten utan presenterar vägen och de fynd som gjordes vid slutet av vägen. Läsaren avgör sedan generaliserbarheten.⁸⁴

3.5.3 Reliabilitet i en kvalitativ analys

Reliabilitet handlar om i hur stor utsträckning man kan upprepa studien på ett identiskt eller likartat sätt. Detta kan vara problematiskt eftersom det är nära kopplat till mätinstrumentets konsistens. Eftersom verkligheten förändras är det svårt att göra en identisk undersökning i framtiden.⁸⁵ För att minska reliabiliteten har vi, båda författarna, varit medverkande vid intervjuerna. Vi tror även att då vi skickade ut frågeformuläret innan kan detta ha en positiv inverkan på reliabiliteten. Vi har upprepat respondenternas svar för dem, för att se ifall vi har tolkat deras svar på rätt sätt. Detta kan ha bidragit till att vi minskat feltolkningar av svaren. Ett problem som kan ha uppstått då vi genomförde intervjuerna är att respondenten svarat på ett sådant sätt som är till fördel för sig själv.

⁸² Ibid.

⁸³ Lundahl et. al. (1999) "Utredningsmetodik för samhällsvetare och ekonomer" s.151

⁸⁴ Gunnarsson, R (2006-04-26) "Forskningsmetodik", <http://infovoice.se/fou/>

⁸⁵ Christensen et. al. (2001) "Marknadsundersökning" s.308

3.6 Källhänvisningar

I våra källhänvisningar har vi valt att använda oss av den så kallade Oxford metoden. Denna metod innebär att vi visar våra källor i fotnoter inuti den löpande texten.⁸⁶ Vi har även använt fotnoter för att beskriva eller förklara ett ord t ex. Står fotnoten innan punkten är det endast den raden som källan hänvisar till och är det efter punkten är det hela stycket innan fotnoten. Där det inte finns någon fotnot är det vår egen åsikt.

3.7 Kapitelsammanfattning

I det här avsnittet har vi börjat med att berätta om valet av ämne och metod. Den undersökningsansats vi valt är induktiv och det gör vi för att kunna få grepp om verkligheten. Vi går ut i empirin för att få teorin. Den metod som vi använder är den kvalitativa metoden eftersom vi vill gå djupare in på problemet och göra en analytisk granskning. I den kvalitativa metoden använder vi oss av det fenomenistiska perspektivet för att kunna beskriva ett fenomen, det vill säga att vi undersöker något nytt. Vi har gjort intervjuer med en mindre population av auktoriserade revisorer för att kunna tränga in under ytan, detta kallas fallstudie. I datainsamlingen har vi använt oss av sekundär och primär data för att kunna genomföra denna uppsats. Till sist tar vi upp det kritiska förhållningssätt som vi har till uppsatsen, där berörs även trovärdigheten, validiteten och reliabiliteten.

⁸⁶ Lindblad, I ”Uppsatsarbete – En kreativ process” s. 38

4 SVENSK KOD FÖR BOLAGSSTYRNING

I detta kapitel börjar vi med att beskriva bakgrunden till alla skandaler och hur bolagskoden kom till. Fortsättningsvis beskriver vi bolagskodens syfte och innebörd. Efter detta visar vi vilken innebörd den har för bolagsorganen. Till sist tar vi upp den debatt som uppstått om bolagskoden.

4.1 Bakgrund

Debatten om corporate governance⁸⁷ har sitt ursprung i USA, det var i det amerikanska näringslivet som den ägarstruktur utvecklades som ligger till grund för de problem som är sammankopplat till området.⁸⁸ Då den s.k. Cadbury-rapporten 1992 publicerades i Storbritannien, som ett svar på ett antal stora företagsskandaler inom landet, gick startskottet av för en snabb utveckling av koder och riktlinjer för bolagsstyrning i Europa.⁸⁹ Sverige hade fram tills 2003 ingen samlad, nationell kod för bolagsstyrning. Detta innebar inte att det inte fanns regler och rekommendationer inom området, ABL hade sedan länge reglerat ett antal frågor som behandlade bolagsstyrning. Under 2003 kom Förtroendekommissionen⁹⁰ fram till att bristande bolagsstyrning var en viktig förklaring till många av de förtroendeskadliga händelser som förekommit inom näringslivet. Kommissionen beslöt därför att lägga stor prioritet på förtroendefrämjande åtgärder och därav utarbeta en Svensk kod för bolagsstyrning. Utvecklingen av koden skedde som ett samarbete mellan kommissionen och näringslivet, vilket ledde till ett bildande av den s.k. Kodgruppen.⁹¹ Vilka följande år utkommer med sitt förslag till Svensk kod för bolagsstyrning.⁹²

⁸⁷ I fortsättningen kommer termen *bolagsstyrning* att användas med samma innebörd som det engelska *corporate governance*.

⁸⁸ Skog, R (2005) ”En svensk kod för bolagsstyrning - vad är det för något och vad innebär den?” s. 11

⁸⁹ Kollegiet för svensk bolagsstyrning, www.bolagsstyrning.se

⁹⁰ En statlig myndighet under regeringen.

⁹¹ Skog, R (2005) ”En svensk kod för bolagsstyrning vad är det för något och vad innebär den?” s. 19

⁹² Kollegiet för svensk bolagsstyrning, www.bolagsstyrning.se

4.2 Bolagskodens syfte

Bolagsstyrning hanterar styrning och kontroll av företag.⁹³ I grunden behandlar bolagsstyrningen hur bolag som inte styrs av ägaren/ägarna, d.v.s. börsnoterade aktiebolag, ska styras utifrån ägarnas intresse som främsta prioritet.⁹⁴ Den svenska koden för bolagsstyrning är ett led i näringslivets självreglering. Koden syftar till att förbättra den svenska bolagsstyrningen för att få ett mer effektivt och dynamiskt näringsliv. Vidare ämnar bolagsstyrningen till att öka förtroendet för näringslivet och därigenom minska förtroendegapet. Slutligen ska koden leda till en bättre förmåga att attrahera både svenska och internationella investerare.⁹⁵

4.3 Bolagskodens innebörd

Först och främst är det viktigt att förklara vad det är som koden behandlar. Koden *hanterar* det beslutssystem som används av ägarna för att styra bolaget,⁹⁶ men koden *riktar* sig till de bolagsorgan som tillsammans bildar systemet för bolagsstyrning.⁹⁷ Det finns därmed regler som avser det enskilda bolagsorganets organisation och arbetsform samt samspelet mellan de olika organen. Vidare ger koden anvisningar om hur företagets rapportering till aktieägarna, kapitalmarknaden m.fl. ska utformas.⁹⁸

De fyra bolagsorganen⁹⁹; styrelse, bolagsstämman, VD och revisorer behandlas av konkreta regler i koden, där tyngdpunkten läggs på de två förstnämnda.¹⁰⁰

4.3.1 "Följ eller förklara"

Koden bygger på en princip som kallas "comply or explain", på svenska "följ eller förklara", vilken publicerades i Cadbury-rapporten och introducerades framgångsrikt på den brittiska börsmarknaden. Innebörden av principen är den att i de fall ett företag inte följer en anvisning i koden måste företaget ge en

⁹³ Skog, R (2005) "En svensk kod för bolagsstyrning - vad är det för något och vad innebär den"? s. 11

⁹⁴ www.bolagsstyrning.se

⁹⁵ Skog, R (2005) "En svensk kod för bolagsstyrning - vad är det för något och vad innebär den"? s. 21

⁹⁶ Svensk kod för bolagsstyrning, 2004, Kodgruppen, s 6

⁹⁷ Skog, R (2005) "En svensk kod för bolagsstyrning - vad är det för något och vad innebär den"? s 22

⁹⁸ Svensk kod för bolagsstyrning, 2004, Kodgruppen, s6

⁹⁹ Se avsnitt 3.4 för vidare information om bolagsorganen.

¹⁰⁰ Skog, R (2005) "En svensk kod för bolagsstyrning - vad är det för något och vad innebär den"? s 22

förklaring, d.v.s. en motivering, till avvikelserna från koden. Vidare betyder detta att ett företag kan göra avvikelser från koden i vissa fall, men ändå följa koden som helhet.¹⁰¹ Då koden reglerar bolagsstyrning, kan det alltså vara lika god bolagsstyrning att avvika från en regel i det enskilda företags fall, det som är väsentligt är vilka motiv som anges för avvikelserna. Därmed anger koden på ett generellt sätt vad som kan anses vara god bolagsstyrning. Det finns dock inte några hänvisningar i koden för hur denna motivering ska se ut eller vad den ska innehålla, vidare föreslår kodgruppen inte vem det är som ska granska avvikelserna och därmed bedöma vad som är tillåtet.¹⁰²

4.4 Kodens innebörd för bolagsorganen

4.4.1 Bolagsstämman

Bolagsstämman är företagets högst beslutande organ och står över styrelsen. Stämman består av bolagets aktieägare, vilka minst en gång per år under ordinarie bolagsstämma fattar beslut rörande företaget.¹⁰³

De huvudsakliga förändringarna i bolagskoden medför då det gäller bolagsstämman är bl.a. tillförandet av ett nytt organ, Valberedningen. Vidare ställs det högre krav både på förhandsinformationen till och informationen under själva stämman. Reglerna för vad stämman ska besluta om samt kraven på närvaro från styrelsen och styrelsekandidater under stämman ökar.¹⁰⁴

Under avsnittet valberedning i koden ges ett förslag om att alla börsnoterade företag ska ha en valberedning som står utanför styrelsen. Vidare uttrycks klart de krav som ställs på hur denna valberedning ska utformas. I den rapport som företagen ska bifoga till sin årsredovisning som behandlar bolagsstyrning, ska en beskrivning lämnas om föregående valberednings arbete. I denna beskrivning ska även lämnas information om valberedningens sammansättning och eventuella ersättningar. Valberedningens uppgift är bl.a. att utvärdera styrelsen, utvärdera revisorerna, ge förslag till ny styrelse och nya revisorer.¹⁰⁵

¹⁰¹ Skog, R (2005) "En svensk kod för bolagsstyrning- vad är det för något och vad innebär den"? s. 24

¹⁰² Svensk kod för bolagsstyrning, 2004, Kodgruppen, s 6

¹⁰³ Moberg, K (2003) "Bolagsrevisiorn" s. 26

¹⁰⁴ Skog, R (2005) "En svensk kod för bolagsstyrning- vad är det för något och vad innebär den"? s 48

¹⁰⁵ Ibid. s. 54f

De högre kraven på förhandsinformationen till stämman och informationen under stämman innebär att aktieägarna tidigare ska få veta tidpunkt och ort för stämman samt hur aktieägarna ska kunna få ett ärende upptaget på bolagsstämman. Vidare ska aktieägarna få mer information ifrån styrelsen och få möjlighet att fråga, kommentera och föreslå ändringar i framlagda förslag.¹⁰⁶

4.4.2 Styrelse och VD

Det är styrelsen i ett företag som har ansvar för företagets organisation och förvaltning av dess intressen. Det är även styrelsen som representerar företaget i förhållande till extern part samt är firmatecknare. Vidare har styrelsen rätt till att ge företagets VD direktiv som denna måste följa, vilket innebär att VD:n har lydnadsplikt gentemot styrelsen. VD:n i sin tur har ansvar för att sköta den löpande förvaltningen av företaget efter styrelsens bestämmelser.¹⁰⁷

Enligt koden ska styrelsen bestå av högst nio ledamöter valda genom bolagsstämman, där den enda från bolagsledningen som får ingå är VD:n. Det är även stämman som väljer vem av ledamöterna som blir styrelseordförande. Vidare anger koden att majoriteten av ledamöterna ska vara oberoende, vilket koden även definierar. För den enskilde ledamoten kräver koden en särskild motivering till omval då ledamoten suttit i styrelsen i åtta år eller mer, detta gäller även för personer med en ålder över 70 år. I ett avsnitt i koden anges det att styrelsen ska agera både och i bolagets och *aktieägarnas* intresse, vilket är en förändring gentemot annan gällande lag. Koden behandlar även internkontroll och internrevision, där det är styrelsens uppgift att se till att företaget har god internkontroll och rapportera om hur denna kontroll är organiserad och hur den har fungerat det senaste året.¹⁰⁸

VD:s begränsningar/möjligheter av koden liknar i vissa delar styrelsens, t.ex. ska även VD:n agera i bolagets samt aktieägarnas intresse. VD:n begränsas då det gäller de sidouppdrag denna får ha, där det i koden sägs att VD:n enbart får ha två uppdrag som ledamot i annat företags styrelse samt att han inte får vara styrelseordförande i annat aktiebolag.

¹⁰⁶ Skog, R (2005) "En svensk kod för bolagsstyrning- vad är det för något och vad innebär den"? s. 51ff

¹⁰⁷ Moberg, K (2003) "Bolagsrevision" s. 26f

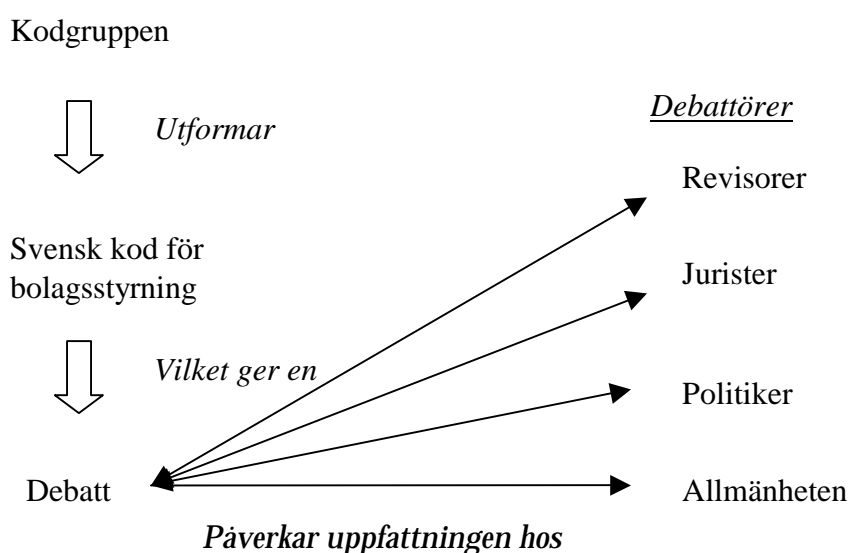
¹⁰⁸ Skog, R (2005) "En svensk kod för bolagsstyrning- vad är det för något och vad innebär den"? s 67ff

Slutligen ska både styrelse och VD lämna en skriftlig försäkran i årsredovisningen.¹⁰⁹

4.4.3 Revisorn

Då det gäller revisorn säger koden bl.a. att kallelsen till bolagsstämman ska innehålla förslag på revisor. I bolagsstyrningsrapporten ska revisorns eller huvudrevisorns revisionsuppdrag i andra stora företag samt relationen till stora aktieägare och VD:n tas upp. Det ska även ges information om uppdragets längd och övrig information som kan vara av intresse för aktieägarna. Vidare tar koden upp revisorns relation till styrelsen och kräver att minst en gång om året ska styrelsen och revisorn träffas utan att VD:n är närvarande. Koden är mycket tydlig i vissa hänseenden då det gäller revisorns uppgifter. Det anges att varken styrelsen, VD:n eller bolagsstämman får ge revisorn sådana direktiv som hindrar revisorn från att följa god revisions sed. En ny förändring som koden i sig medför för revisorerna är den särskilda granskningsberättelse om styrelsens rapporter om den interna kontrollen i företaget som revisorn ska avge.¹¹⁰

4.5 Offentlig debatt om Svensk kod för bolagsstyrning

Figur 4:1 Egen figur över hur debatten om Svensk kod för bolagsstyrning kom till.

¹⁰⁹ Skog, R (2005) "En svensk kod för bolagsstyrning- vad är det för något och vad innebär den"? s. 70ff

¹¹⁰ Ibid. s. 91ff

Efter att förslaget från Kodgruppen till Svensk kod för bolagsstyrning publicerades har det pågått en debatt om fördelarna och nackdelarna med koden. Debatten har engagerat revisorer, jurister, politiker, allmänheten, vilka har uttryckt åsikter om kodens vara eller icke vara. Advokaten Claes Beyer uttryckte sig starkt då han sa att:

*”koden kommer inte att bidra till att det som alla blev upprörda av inte kommer att ske i framtiden, man bör inte övervärdera betydelsen av en kod”.*¹¹¹

Den största kritiken har riktats mot rapporten om intern kontroll, som styrelsen ska genomföra och publicera. Hans Pihl och Svante Forsberg på Deloitte menar att bristen på riktlinjer och vägledningen som den ser ut idag ökar förtroendegapet mellan revisorerna och aktieägarna¹¹².

I en artikel ur Balans diskuterar de två auktoriserade revisorerna Bertel Enlund (Ernst & Young) och Tommy Mårtensson (Deloitte) framför allt den interna kontrollen. Bertel Enlund säger att genom debatten kan man utläsa att revisorer inte borde få styra utvecklingen eftersom det kan föreligga ett egenintresse. Trots detta vänder de sig till revisorerna för att klara ut hur rapporterna ska utformas och hur företagen ska arbeta för att uppfylla de förutsättningar som avgivandet av en rapport kräver.¹¹³

Tommy Mårtensson tillägger att det förekommer en felaktig uppfattning hos allmänheten om att utvecklandet av koden tillkommit för att öka revisorernas arvode från företagen. Dock anser båda två att Svensk kod för bolagsstyrning är bra för investerare, ägare och företag i det stora hela. Däremot anser Tommy Mårtensson att det är den interna kontrollen gällande den finansiella rapporteringen som är den ”stora och dyra stötestenen”. Dessutom anges det väldigt ytligt i koden hur den här interna kontrollen ska genomföras och hur rapporten av den från styrelsen ska se ut. Bertel Enlund menar att detta medfört att många företag är förvirrade. De vet inte riktigt hur de ska hantera den interna kontrollen, även om de arbetar med problemet seriöst och försöker göra det bästa de kan med tanke på omständigheterna. Tommy Mårtensson håller med och tillägger att han inte tror att de som skrev koden förstod vad som

¹¹¹ Skog, R (2005) ”En svensk kod för bolagsstyrning- vad är det för något och vad innebär den”? s. 73

¹¹² Precht, E (2005) ”Ändrade arbets sätt med Sarbanes-Oxley Act”, s 13ff

¹¹³ Precht, E (2006) ”Internkontroll är som en tom ram – Den måste fyllas med regler och anvisningar”, s 14ff

krävs, för granskning av en rapport. Allt detta försvårar för revisorerna att leva upp till allmänhetens krav att ganska och uttala sin egen mening om hur den interna kontrollen genomförts. Vidare oroar sig båda två för att kostnaderna för revision kommer att öka, framförallt ifall rapporterna enligt koden kommer att referera till att ett SOX-arbete pågår. Ytterligare en viktig sak är att koden måste fungera i ett internationellt perspektiv, vilket inte riktigt än är fallet. Det är viktigt att som båda säger "ha örat mot rälsen" och noga studera övriga Europeiska länders arbete inom området.¹¹⁴

Övrig kritik som debatten skördat är att det i koden inte anges några riktlinjer om hur en avvikelse bör eller ska se ut.¹¹⁵ Vidare anser Sigvard Heurlin att koden medför att det i revisionsutskottet i företagen kommer att sitta personer som har ansvar för områden de inte innehar kompetens för och vid bristande kompetens kan man ställa sig frågan om med vilken kvalitet utvärderingen av revisionsinsatsen kan ske. Sigvard Heurlin menar även att det finns fler problem med utvärderingen av revisionsinsatsen. Ifall ett bolag har en besvärlig revisor, vilken kan visa sig vara bra för aktieägarna men krävande för bolaget. Vad blir då den sannolika utvärderingen av revisorn från revisionsutskottet, vilken ska lämnas vidare till Valberedningen?¹¹⁶

FAR har i ett remissvar, på Kodgruppens förslag, riktat kritik mot att enbart en rapport av delårsrapporterna ska granskas av revisorerna. Siktet enligt FAR borde vara för Kodgruppen att åstadkomma en mer kontinuerlig kvalitetsäkring av bolagens rapporter.¹¹⁷ Sigvard Heurlins uppfattning stämmer helt överens med FARs remiss, dessutom tar han upp problemet med att denna granskning inte är helt lätt att genomföra då det inte beskrivs i koden vad denna granskning ska gå ut på.¹¹⁸

Advokaterna Urban Bävestam och Carl Svernlöv anser att den försäkran som styrelsen och VD:n ska lämna om att årsredovisningen är riktig- så vitt de vet, kan uppfattas som en ansvarsfriskrivning. De menar även att koden varken mildrar eller skärper styrelsens och VD:s juridiska ansvar. Enligt dem är därför

¹¹⁴ Precht, E (2006) "Internkontroll är som en tom ram – Den måste fyllas med regler och anvisningar", s 14ff

¹¹⁵ Skog, R (2005) "En svensk kod för bolagsstyrning - vad är det för något och vad innebär den"? s. 27

¹¹⁶ Ibid. s. 96

¹¹⁷ Svernlöv, C (2005) "Bolagskodens regler om finansiell rapportering, intern kontroll samt redovisnings- och revisionsfrågor" s. 29ff

¹¹⁸ Skog, R (2005) "En svensk kod för bolagsstyrning - vad är det för något och vad innebär den"? s. 94

kodbestämmelsen helt meningslös. Vidare anser de att det är egendomligt att koden bara föreskriver försäkran på bolagens årsredovisningar och inte deras koncernredovisningar. De diskuterar även att lagar som ABL och ÅRL innehåller oaktsamhetsregler som står över en eventuell friskrivning, vilket de tycker pekar ännu mer på att kodförslaget är onödigt.¹¹⁹ Carl Svernlöv har även reagerat på likheten mellan andra avsnitt i koden och redan gällande lagar, i sin artikel i Balans visar han dessa likheterna¹²⁰.

Sophie Nachemson-Ekvall skribent i Affärsvärlden menar att det är positivt med det ökade oberoende kravet, men samtidigt är det oklart i vissa fall vad som ska betraktas som oberoende enligt koden, hon tar t.ex. upp Investör som exempel.¹²¹ Vidare ger hon kritik mot att det i koden inte står något om VD:s beroenderoll, vilket enligt henne medför att ”styrelser satsar på kompisar”.¹²² Men även positiv kritik har riktats mot koden. Eva Persson (chefsjurist) anser att det koden bidrar med som är positivt är att idag gällande praxis kodifieras vilket medför att detta blir mer känt.¹²³

4.5 Kapitel sammanfattning

För att förstå den svenska koden för bolagsstyrningen har vi börjat med att beskriva bakgrunden till den och var den har sitt ursprung. Under 2004 så började det arbetas fram en kod även för Sverige, vilket är väldigt sent gentemot andra länder. Vi fortsätter kapitlet med att förklara bolagskodens syfte och därefter innebörden med ”följa och förklara”. Därefter så visar vi vad koden innebär för de olika bolagsorganen som bolagsstämman, VD, styrelse och revisorer. Med detta vill vi visa hur bolagsorganen ska arbeta med bolagskoden. Revisorerna ska t ex genom bolagskoden göra en större granskning. Vi avslutar med att ta upp debatten runt den svenska bolagskoden och ser både vilka nackdelar och fördelar som diskuteras runt koden.

¹¹⁹ <http://di/Nyheter/?page=%fAvdelningar%2fArtikel.aspx%3fO%3dIndex%26ArticleId%3d2006%5c03%5c02%5c178084%26src%3ddi> (2006-04-27)

¹²⁰ Svernlöv, C (2005) ”*Bolagskodens regler om finansiell rapportering, intern kontroll samt redovisnings- och revisionsfrågor*” s. 29ff

¹²¹ Nachemson-Ekvall, S (2005-03-11) ”*Brist på oberoende i Investors styrelse*” <http://www.affarsvarlden.se/art/98517>

¹²² Nachemson-Ekvall, S (2005-03-22) ”*Styrelsen satsar på kompisar*” <http://www.affarsvarlden.se/art/99272>

¹²³ Skog, R (2005) ”*En svensk kod för bolagsstyrning- vad är det för något och vad innebär den?*” s. 72

5 INTERVJUSVAR

I detta kapitel så ger vi svaret på våra intervjuer som vi genomfört. Vi börjar med att beskriva vilken inställning som revisorerna har till koden. Fortsättningsvis kopplar vi förtroendet för revisorerna till Svensk kod för bolagsstyrning och avslutar med vad de anser om den framtida utvecklingen.

5.1 Inställning till Svensk kod för bolagsstyrning

Det har gått snart ett år sen Svensk kod för bolagsstyrning trädde i kraft. I debatten om bolagskoden har det visat sig att en del av revisorerna ändrat inställning till koden, dock inte sen den trädde i kraft men sen den tillkom. Detta är inget som vår undersökning stödjer. Alla de auktoriserade revisorerna vi intervjuat menar att de inte har ändrat sin inställning. En av revisorerna ansåg att detta inte i sig är möjligt eftersom att då koden trädde i kraft hände ingenting, d.v.s. det har inte blivit någon större förändring än.

Den inställningen som respondenterna har till de olika delarna i koden präglas mestadels av en positiv attityd, där revisorerna bl.a. säger sig ha en pragmatisk inställning, d.v.s. att koden finns och att de ska jobba med den. Öhman et. al. menar att det inte är orimligt att anta att svenska revisorerna har en hög grad av enhetlighet i sitt tankemönster¹²⁴. Detta antagande stämmer väl överrens med vår undersökning, då vi inte fann några större skillnader i respondenternas inställning till koden.

En respondent kommenterar att de finns risk för att de mindre bolagen kan dra på sig stora kostnader för den interna kontroll rapporten, vilken han menar kan diskuteras om det är värt i relation mot vad de får ut. Diskussionen går även att finna i den offentliga debatten där bl.a. Tommy Mårtensson menar att den interna kontrollen är den dyra stöttstenen¹²⁵. En annan respondent

¹²⁴ Johansson et al (2005) "Uppdrag granskning – Revisorprofessionen i takt med förändringar" s.61ff

¹²⁵ Precht, E (2006) "Internkontroll är som en tom ram – Den måste fyllas med regler och anvisningar", s 14ff

kommenterar att de noterade bolagen redan har arbetat utifrån vissa saker från koden sen innan, vilket innebär att ifall han stod sig positiv till det då, gör han det även idag. Vår undersökning stödjer här den del i den offentliga debatten som handlar om likheterna mellan koden och andra lagar och/eller normer. Där advokaterna Båvestam och Svenlöv menar att några delar i koden redan är reglerad i ABL och ÅRL¹²⁶. Vidare anser en respondent att en stor negativ del i koden är att ett företag måste byta revisor och vissa i styrelsen efter sju år, detta eftersom dem inte kan säga ifall någon är oberoende eller inte efter de här åren. Alla revisorerna är dock ense om att det mest positiva med koden är att det blivit en debatt i näringslivet kring informations givande och att koden ökat fokus samt medvetandet om den interna kontrollen i företag.

5.1.2 Intern kontroll

Det finns inte många delar i bolagskoden som väckt så mycket debatt som avsnittet om den interna kontrollen, vilken styrelsen ska genomföra och rapportera om. Här är respondenterna oense när det gäller ifall de riktlinjerna som ges är tillräckliga. Ena sidan menar att riktlinjerna inte är tillräckliga och att rapporten blir svår att revidera. Andra sidan anser istället att koden är alldeles för historiskt förankrad i Sverige, då reglerna om intern kontroll funnits ett bra tag. Samtidigt påpekar en revisor av denna åsikt att det är sällsynt att svenska bolag har lika bra kontroll som de i USA, då USA redan är väldigt långt fram i sin utveckling av koden. Den svenska koden är helt enkelt för långt gången för att ge ytterligare riktlinjer.

En revisor menar att det behövs mer riktlinjer men att detta samtidigt handlar om självreglering, vilket betyder att bolagen redan ska kunna detta, och genomföra detta själva. Även han hänvisar till att intern kontroll redan är reglerad genom bl.a. ABL och därför inte är något nytt. Detta visar att de svenska revisorerna må vara oense om ifall riktlinjerna är otillräckliga, men att båda sidor anser att bolagen redan bör kunna genomföra en intern kontroll, eftersom den är starkt historiskt förankrad.

Med detta inte sagt att revisorerna ställer sig helt positiva till den interna kontrollen, några uttrycker att genomförandet av kontrollen inte bör vara några

¹²⁶ Svernlöv, C. (2005) "Bolagskodens regler om finansiell rapportering, intern kontroll samt redovisnings- och revisionsfrågor" s. 29ff

problem, men själva rapporten som ska avlämnas kan komma att bli det. Tommy Mårtensson och Bertel Enlund har själv uttryckt åsikter både om svårheten att revidera denna rapport och svårigheten för företagen att skriva den¹²⁷. Det verkar som om de åsikter som läggs fram i den debatt som försiggår även går att finna ute i verkligheten. Öhman et. al. menar att det inte är något ovanligt att revisorer har liknande uppfattningar eftersom de har liknande utbildning och ofta möter samma problem i sitt arbete. Även om åsikterna inom professionen skiljer sig åt i vissa hänseenden finner vi, som nyligen nämndes, att respondenternas åsikter även går att finna hos andra revisorer¹²⁸.

5.1.3 "Följ eller förklara"

I Svensk kod för bolagsstyrning används en princip kallad "följ eller förklara" vilken det uppstått missnöje kring, ett missnöje som våra respondenter inte delar. Respondenterna menar att det framgår klart vad som ska göras enligt koden. Principen anses vara ett strålande instrument, då det är så att alla bolag är olika och har olika omgivningar vilket gör att de kan behöva tillåtelse att kunna göra en avvikelse. De menar att hela poängen och meningen med följ eller förklara handlar om att ge utrymme för företag att avvika ifall de kommit på en bättre lösning än vad koden föreskriver, inte att komma undan rekommendationerna. Samtidigt anser de att det är viktigt att en avvikelse från koden motiveras med ett bra argument. De som ger en svag förklaring till avvikelserna ska få ett dåligt samvete på grund av detta, särskilt om detta upprepas gång på gång från ett företag. En av respondenterna gav ett bildligt exempel på hur "förklara" ska fungera:

"Tänk dig en person som alltid kommer för sent till ett möte. Gång på gång använder sig personen av dåliga förklaringar, t.ex. någon stal min sko, tunnelbanan kraschade och mitt hus brann upp. Personen bör av sina lögnar skämmas och få dåligt samvete, framför allt eftersom de andra på mötena mister sin respekt och tilltro till personen."

På samma sätt kommer det att fungera för företagen om de väljer att ge vaga motiveringar till sina avvikelser, de kommer mista marknadens respekt och tilltro. Han menar även att följ eller förklara inte är svårt och att de som anser

¹²⁷ Precht, E (2006) "Internkontroll är som en tom ram – Den måste fyllas med regler och anvisningar", s 14ff

¹²⁸ Johansson et al (2005) "Uppdrag granskning – Revisorprofessionen i takt med förändringar" s.61ff

att riktlinjerna är otillräckliga har missuppfattat meningen med principen. Det vi kan få ut ur vår undersökning gällande följd eller förklara är att våra respondenter inte delar debattens åsikter och att en av anledningarna till detta kan vara att de som uttalat sig i debatten missuppfattat meningen med principen.

5.1.4 Revisorernas granskning av intern kontroll rapporten

Bolagskoden ger revisorerna till uppgift att granska styrelsens rapport om den interna kontrollen. På vilket sätt denna granskning ska genomföras är inte framarbetat än, d.v.s. det finns inga riktlinjer revisorerna kan utgå ifrån¹²⁹. Detta har väckt kritik från berörda parter, där bl.a. Sigvard Heurlin uttalar sig under ett seminarium vid Stockholms universitet, om att ifall revisorerna inte vet hur de ska granska rapporten, kan inte denna granskning tillföra något värde, i form av ökat förtroende¹³⁰. Våra respondenter ansåg också, som tidigare nämnts, att det är en svår uppgift att granska denna rapport. Dock ansåg en av våra respondenter att denna uppgift enbart handlar om att se ifall det finns underlag för de påståenden bolagen gör i sin rapport, vilket han menade inte bör vara särskilt besvärligt. Det uttrycktes även en oro över att det kan uppstå ett stort förväntningsgap mellan bolagen och revisorerna och då i sin tur mellan marknaden och revisorerna.

”Det kommer att finnas ett stort förväntningsgap mellan bolagen och revisorerna, men även mellan marknaden och revisorerna, vad det egentligen är revisorerna ska göra och det kommer att kosta mer pengar att revidera. De förstår inte riktigt vidden av revisorernas arbete.”

Francis Fukuyama menar att misstro i ett samhälle på grund av ett förväntningsgap medför en sorts skatt¹³¹, vilket i detta fall stämmer överens med respondenternas tro om att revisionen kommer att kosta mer pengar under de omständigheter som råder. Den oro som uttrycks av respondenterna stöds även av Johansson, som menar att det finns ett gap mellan vad intressenterna förväntar sig av revisionen och vad revisorerna faktiskt levererar¹³². Vår undersökning visar på att ifall ett förväntningsgap uppstår beror det, enligt

¹²⁹ Johansson et al (2005) ”Uppdrag revision – Revisorsprofessionen i takt med förväntningarna”, s. 129

¹³⁰ Skog, R (2005) ”En svensk kod för bolagsstyrning- vad är det för något och vad innebär den”? s 94

¹³¹ Fukuyama, F (1995) ”Trust – The Social Virtues and the Creation of Prosperity” s. 25-29

¹³² Johansson et al (2005) ”Uppdrag revision” s. 64

revisorerna, i detta fall på saknad av riktlinjer. Även Öhman menar att ett förväntningsgap uppstår när revisorerna och allmänheten har olika uppfattningar om revisionens inriktning och revisorernas skyldighet¹³³, vilket stödjer våra respondenters oro, då de menar att marknaden och bolagen inte riktigt förstår vidden av revisorernas arbete.

5.1.5 Är koden nödvändig

Våra respondenter anser att koden är ett nödvändigt faktum. Dessutom påpekades det att de flesta bolagen har använt sig av vissa bitar i bolagskoden ett bra tag. En av respondenterna menade att koden i sig inte är nödvändig, men att det koden står för och dess innehåll är det. Han menade att riktlinjerna och reglerna inte behöver ges i form av en kod utan att dem även skulle kunna tänka sig en mer precisering i ABL.

5.2 Förtroendet

Förtroende uppstår inom ett ramverk av interaktion influerad av både personlighet och sociala system, och kan inte enbart associeras med ett av dem.¹³⁴ Utifrån detta kan vi se att även våra respondenters svar påverkas dels av deras personlighet (i detta fall, erfarenhet) dels av det sociala systemet (i detta fall offentliga debatten). Alla våra respondenter ansåg att det finns ett förtroende för professionen på marknaden. En av respondenterna sa:

”Ja, marknaden har ett förtroende för oss. De har definitivt inte ett missförtroende för oss i alla fall. Detta bygger jag på egen erfarenhet samt vad som skrivs i tidningarna.”

Det här visar att det som påverkar oss är alltså de erfarenheter vi får med oss på vägen och det som finns ute i det sociala nätverket som t ex tidningar. Alla respondenterna är enhälliga om att det är utifrån de egna erfarenheterna, media och kontakterna med näringslivet de grundar sina åsikter på. Även om respondenterna anser att det finns ett förtroende, menade en av våra intervjuade revisorer att skandalerna i viss mån har påverkat förtroendet. Fukuyama menar att det är utifrån samhällets gemensamma normer och

¹³³ Ibid.

¹³⁴ Luhmann, N (1979) ”Trust and Power” s. 6

värderingar som förtroende skapas, där förtroendet har hög effekt på ekonomin¹³⁵. Då dessa värderingar skiljer sig åt, som vid skandaler, skadar det förtroendet i samhället (i detta fall förtroendet för bolagen och revisorerna). Vår undersökning visar att trots att ett förtroende förefaller finnas för professionen, kan andra faktorer såsom skandaler påverka nivån.

5.2.1 Svensk kod för bolagsstyrnings inverkan på förtroendet

Då bolagskoden kom till som ett svar på skandalerna för att öka förtroendet för näringslivet, undersökte vi vad de auktoriserade revisorerna trodde om kodens inverkan. De flesta av våra respondenter ansåg inte att koden har någon inverkan på förtroendet för professionen. Dock menade en respondent att i viss mån kan den komma att inverka, eftersom revisorns roll blir starkare i dessa bolag och genom den granskning som genomförs på rapporten om den interna kontrollen. Detta stödjer Bryttings påstående om att revisorn spelar en stor roll då det gäller förtroende och att detta påverkar marknadens förtroende för näringslivet¹³⁶. Samtidigt menar respondenten att detta kan komma att ta tid och att resultaten av granskningen inte kan mätas än. De menar också att de inte upplevt någon skillnad i förtroendet sen Svensk kod för bolagsstyrning trädde i kraft. En respondent menade att det inte har synts några effekter än och att det kommer att ta årtal innan vi kan se några eventuella effekter av koden. Även inom förtroendet teorin talar man om att förtroende måste ses i samband med tid¹³⁷, vilket stödjer vår respondents resonemang om att effekterna inte kan ses än.

De intervjuade revisorerna ansåg i största grad inte att det kunde göras några ändringar inom Svensk kod för bolagsstyrnings ramar för att öka förtroendet för professionen. Denna åsikt byggdes på att respondenterna inte ansåg att någon förtroendekris existerar. En av våra respondenter tyckte att riktlinjerna för hur revisorerna ska granska borde bli klarare och att det skulle bidra till mer transparens vilket i sig möjligtvis kunde leda till ett ökat förtroende. I skenet av det resonemanget kan Luhmanns åsikt om att ett förtroende enbart är inblandat när förväntningarna gör skillnad i ett beslut beaktas. Ifall marknaden anser att transparensen leder till att förväntningarna mer harmoniserar med vad

¹³⁵ Fukuyama, F (1995) *Trust – The Social Virtues and the Creation of Prosperity* s. 10

¹³⁶ Brytting, T (2004) *Förtroendebegreppet i företagsekonomi* s. 2

¹³⁷ Luhmann, N (1979) *Trust and Power* s. 12ff

revisorerna kan leverera, kan detta i sin tur leda till ett ökat förtroende.¹³⁸ Vår undersökning visar att professionen inte anser att det finns en förtroendekris, men att det finns önskemål om ändringar i bolagskoden för att möjligtvis öka förtroendet från marknaden. Vidare klargör vi att förtroendet inte kan mätas idag, då eventuella effekter inte kommer att visa sig förrän om ett antal år.

5.2.2 Kvalité och granskning

Enligt Copland är professionen i hög grad påverkad av förtroendet. Han menar att ifall marknaden inte har förtroende för revisorerna så fallerar en stor del av själva syftet med att upprätta en revision.¹³⁹ Då Svensk kod för bolagsstyrning tillskriver revisorerna uppgiften att bl.a. granska den interna kontrollen, är det av vikt att se om denna granskning tillför marknaden ett värde, i form av ökat förtroende. Respondenterna ansåg som tidigare nämnts att det redan föreligger ett förtroende för professionen. De var oense om bolagskoden kan påverka förtroendet, men majoriteten ansåg att koden kunde tillföra ett värde, dock inte i ökat förtroende. En respondent uttryckte sig:

”Förtroendet är redan bra för revisorerna, men det skadar nog inte att bolagskoden har kommit till”

Vår undersökning visar att då professionen utgår från att marknaden har ett förtroende för dem, tror de även att granskningen kan tillföra ett värde. Dock att det sker i den ordningen och inte tvärt om. Detta stöds av Brytting, som menar att revisorn spelar stor roll då det gäller att se till att företagen ger ut rättvisande och väsentlig information, vilket påverkar förtroendet för näringslivet och professionen¹⁴⁰. En granskning kan därmed anses ge marknaden större förtroende för den information som ges ut, men detta betyder inte att förtroendet för professionen i sig ökar.

I debatten har det diskuterats om att hela bolagsstyrningsrapporten bör bli granskad av revisorerna¹⁴¹. Här var våra respondenter definitivt inte överrens. En respondent menade att det skulle bli svårt att granska allt, eftersom

¹³⁸ Ibid. s. 24

¹³⁹ Copland, J (2005) ”Ethics as an Imperative” s. 35ff

¹⁴⁰ Brytting, T (2004) ”Förtroendebegreppet i företagsekonomi” s. 2

¹⁴¹ Skog (2005) ”En svensk kod för bolagsstyrning- vad är det för något och vad innebär den”? s. 108

revisorerna inte kan vara med på alla möten som valnämnden har. Vidare tyckte han:

”Att det kommer bli svårt, om inte helt omöjligt, att granska vilka som sitter i styrelsen och om dessa personer är kritrena”

En annan av respondenterna har motsatt uppfattning och anser att hela rapporten ska granskas eftersom det blir svårt att bryta ut delar ur den. Uppfattningen delas av flera av revisorerna som menar *”allt eller inget”* då det gäller granskningen. En av respondenterna påpekade att det enda koden säger är att rapporten ska granskas ifall styrelsen begär det. Han tror i för sig att det i framtiden kan vara möjligt att granska hela, men att det kommer att ske genom att vissa delar mer och mer tas upp i förvaltningsberättelsen. Levitt menar att för att bygga upp förtroendet från investerarna bör reglerare arbeta mer mot redovisning och vice versa¹⁴². Ifall revisorerna granskar hela bolagsstyrningsrapporten innebär det att professionen jobbar mer mot regleringen, vilket i sin tur enligt teorin borde öka förtroendet. Vår undersökning visar att då det gäller vad som ska granskas, är professionen inte överrens, men att det bör genomföras en granskning.

5.3 Förtroendeskapande åtgärder

För att öka förtroendet och de etiska reglerna för professionen anser Copland att revisionsbolagen spelar en stor roll¹⁴³. När vi intervjuade våra respondenter säger alla att de arbetar med det etiska beteendet. Alla bolagen har starkt uppsatta regler för att följa detta. Ett av de krav som ställs på professionen, som är viktigt att de uppfyller, är att professionen har en yrkesetik, d.v.s. en gemensam uppsättning värden, normer och förhållningssätt. Våra respondenter menade att de bolag de arbetar på har egna interna utbildningar vilka är nära sammankopplade med en aktiv uppföljning. De använder även praktik och mentorskap för att säkra det etiska beteendet hos sina revisorer. Detta tyder på att de uppfyller de krav som Ruth Chadwick menar att en profession ska uppfylla¹⁴⁴. Copland tycker att det är viktigt med utbildning och

¹⁴² Levitt, A Jr (2004) *”Reclaiming the Profession’s Heritage”* s. 22ff

¹⁴³ Copland, J (2005) *”Ethics as an Imperative”* s. 35ff

¹⁴⁴ SOU 2004:47

att denna formas så att förtroendet drivs framåt¹⁴⁵. Coplands uppfattning får medhåll av Chadwick som menar att det är viktigt att professionen har utbildning och träning inom professionens ramar, då den förväntas kunna ange skäl för sina handlingar¹⁴⁶. Ytterligare ett exempel på sätt att uppfylla kraven för en profession på, är att en av revisionsbyråerna jobbar utifrån olika hörnstenar som t ex oberoende, integritet och kunnig personal.

En av respondenterna säger att professionen misslyckats med att förmedla ut vad revisorerna står för och att detta medför en svårighet att visa hur professionen arbetar med förtroendeskapande åtgärder. Professionens förmåga att utöva sitt arbete inte bara för sig själv utan att bidra till att samhället fungerar väl är ytterligare ett krav som enligt Chadwick måste uppfyllas¹⁴⁷. Då respondenten menar att professionen i viss mån misslyckats med detta, kan detta ha bidragit till ett minskat förtroende. Respondenten menar att en av anledningarna till misslyckandet är att marknaden mest fokuserar sig på en revisors oberoende istället för att se om revisorn har integritet. Respondenten tycker det är viktigare att revisorn har mer integritet istället för oberoende. Detta skiljer sig ifrån vad Lewitt anser. I en av hans punkter om ökande förtroende anser han att revisorerna ska kunna deklarera och försäkra sitt oberoende.¹⁴⁸ Ett av bolagen har en stenhård intern kontroll som styr internationellt och detta är på grund av att styrningen i USA har kommit mycket längre med koden.

Även för att kunna skapa ett förtroende är det viktigt hur revisionsbolagen arbetar mot omvärlden. När revisorerna gör sin revision gör de detta för någon annan. Lewitt anser att de först och främst borde sätta investerarna i fokus för att de är de som ska investera¹⁴⁹. Chadwick håller inte med som tidigare nämnts utan menar att det är viktigt att professionen utövar sitt arbete för hela samhället¹⁵⁰. De flesta respondenterna säger att de inte fokuserar sig på någon speciell när de gör revisionen utan att de utgår från intressentmodellen. De vill även att man ska se till kundens bästa eftersom det är deras företag som revideras, men man måste ha ett helhetsfokus och jobba mot olika grupper på

¹⁴⁵ Copland, J (2005) *"Ethics as an Imperative"* s. 35ff

¹⁴⁶ SOU 2004:47

¹⁴⁷ SOU 2004:47

¹⁴⁸ Lewitt, A Jr (2004) *"Reclaiming the profession's Heritage"* s. 22ff

¹⁴⁹ Ibid.

¹⁵⁰ SOU 2004:47

olika sätt. Detta visar att revisorerna både arbetar med att fokusera på investerare som Lewitt talar för, men samtidigt har ett helhetsfokus som Chadwick förespråkar. Tomas Brytting säger att ska de kunna bygga upp ett förtroende måste de först analysera vem det är som förväntas hysa förtroende och sen arbeta utifrån det¹⁵¹. En av respondenterna svarade att det är ägaren som är viktigast, vilket är aktieägarna. För att få ut den information man vill går de ut på bolagsstämman och informerar aktieägarna.

En annan åtgärd i förtroendeskapandet som Lewitt menar ska göras, är att visa investerarna hur man arbetar för dem och visa att man står på deras sida genom att visa sina kunskaper. Han säger även att de inte får glömma bort de andra investerarna.¹⁵² När vi frågade våra respondenter om detta säger de att det enda sättet de arbetar mot investerare är genom revisionsberättelsen eller bolagsstämman. En av respondenterna säger att de inte gör detta utan utför sitt uppdrag gentemot alla.

När man läser debatten om förtroende för revisorerna så går uppfattningarna isär gentemot våra respondenter, om detta ansåg de att det inte fanns något större förtroendegap. En av våra respondenter sa så här:

” Vi har ej tappat något i förtroende, men det handlar om att göra ett bra jobb och att göra bra PR för sin revisionsfirma. Att helt enkelt överträffa kundernas och därigenom marknadens förväntningar ”

I alla bolagen arbetar de mycket för att upprätthålla förtroendet mot marknaden och klienterna. Ett av bolagen bjöd in koncernchefer för att ha ett diskussionsforum. Andra saker bolaget gjorde var att ha en bra intern kontroll, hög kvalitet på revisionen och alltid visa vilka riktlinjer och vilken metodik man följer.

5.4 Framtiden

I studien undersöktes även vad revisorerna tror om framtiden för Svensk kod för bolagsstyrning, ifall det är ett en bra norm för att minska skandaler och öka förtroendet för professionen.

¹⁵¹ Brytting, T (2004) *”Förtroendebegreppet i företagsekonomi”* s. 21

¹⁵² Lewitt, A Jr (2004) *”Reclaiming the profession’s Heritage”* s. 22ff

Alla våra respondenter var ganska eniga om att bolagskoden inte kommer att påverka förtroendet i stort. De menar att det alltid kommer att finnas redovisningsskandaler oavsett om det finns lagar och/eller normer. En av respondenterna säger att det kan vara svårt att sja om, men att den interna kontrollen kommer att bli bättre. Man säger även att det inte varit några större redovisningsskandaler i Sverige de senaste åren men att bolagskoden kan komma att hjälpa mot andra skandaler som t ex för hög bonus och liknande till VD och styrelse. Detta är ett problem i agent teorin och Nilsson menar att detta kan vara en risk, eftersom VD:n i ett företag genom sin kontroll över redovisningen och sina kontakter med revisorn kan manipulera redovisningsmåtten som ligger till grund för belöningsystemet.¹⁵³

Tror man på om bolagskoden kan öka förtroendet i framtiden? De flesta respondenter säger att det är svårt att säga, eftersom de inte tror att förtroendet har minskat, men de hoppas naturligtvis att det ska hjälpa till. En av respondenterna tycker inte att koden är tillämplig i förtroende sammanhang. Enligt Luhmann är förtroende något som måste ses i samband med tid¹⁵⁴, vilket kan förklara respondenternas åsikter om att det är svårt att avgöra ifall bolagskoden kan komma att inverka på förtroendet eller inte.

5.5 Kapitelsammanfattning

I detta kapitel har vi sammanställt det empiriska resultatet från intervjuerna och kopplat det till debatten och litteraturen. Vi börjar redovisa respondenternas inställning till den Svenska bolagskoden vilken inte visade sig ha ändrats sen den trädde i kraft. Efter denna del tar vi upp förtroendet och om respondenterna tycker att gapet har minskat sen bolagskoden kom till. Det visade sig att respondenterna ansåg att de redan har ett bra förtroende men att det inte skadar med att ha bolagskoden. Förtroendet visar sig, enligt litteraturen genom det sociala kapitalet, där familj, vänner, media mm påverkar. Efter detta tar vi upp vilka förtroendeskapande åtgärder som kan göras. Respondenterna menade att deras revisionsbolag tar sitt ansvar för att skapa ett förtroende genom t ex utbildning i etik. Vi avslutar kapitlet med att se vad respondenterna

¹⁵³ Nilsson, S (2005) "Redovisningens normer och normbildare" s. 55ff

¹⁵⁴ Luhmann, N (1979) "Trust and Power" s. 12ff

anser om framtiden. De tror inte att koden kommer att påverka förtroendet i stort, men är bra att ha ändå.

6 SLUTDISKUSSION

I det här sista kapitlet vill vi visa resultat från undersökningen och besvara forskningsfråga. Vi lägger även fram det teoretiska bidraget som vi fått genom uppsatsen undersökning. Vi vill även kunna tillföra något nytt i debatten om den svenska bolagskoden och därmed ge olika förslag till fortsatt forskning.

6.1 Presentation

Denna studie syftar till att klargöra hur professionens uppfattning om förtroendegapet dels påverkas av revisorernas inställning till Svensk kod för bolagsstyrning och dels påverkas av hur professionen arbetar med förtroendeskapande åtgärder. Det pågår en debatt om den svenska bolagskoden och det talas om ett förtroendegap mellan professionen och marknaden, och vi ansåg det vara av intresse att belysa revisorernas uppfattning om dessa två ting.

Studien inleds med att en bakgrund till bolagskoden ges och fortsätter med en genomgång av relevant litteratur för att visa läsaren hur olika faktorer påverkar förtroendet i ett samhälle och hur ett förtroende byggs upp. Detta skapar en fundamental föreställning om professionens inställning samt ger en grundläggande förståelse för förtroendeteorin, men för att komplettera denna föreställning med verklighetsanknuten fakta inhämtades även empiri genom telefonintervjuer med auktoriserade revisorer. I detta avslutande kapitel kommer vi sammanväva den teoretiska informationen med den empiriska informationen för att kunna ge en bättre helhetsbild av fenomenet. Kapitlet resulterar i att forskningsfrågan besvaras, där olika aspekter tas upp som påverkat frågans besvarande samt ett teoretiskt bidrag, där en modell presenteras för vilka samband som finns mellan revisorernas inställning samt etiska arbete och professionens uppfattning om förtroende.

6.2 Forskningsfrågan besvaras

Studiens respondenter är eniga om att det inte föreligger ett förtroendegap mellan professionen och marknaden. Respondenterna upplever att marknaden har förtroende för professionen, uppfattningen grundar de på kontakter med marknaden samt det som skrivs i media. Vidare anser de att ett förtroende är något som måste underhållas och att det bästa sättet att uppfylla detta är att genomföra korrekta revisioner samt överträffa marknads förväntningar.

6.2.1 Skandalernas påverkan

I studien lyfts redovisningsskandalernas inverkan på förtroendet samt utveckling av redovisningen fram. De normer och regler som idag utvecklats till en kod, har till uppgift att minska risken för framtida redovisningsskandaler. Utifrån den offentliga debatten utläser vi att detta syfte inte imponerat och att delar av samhället ställer sig kritiska till att koden kan minska risken för framtida skandaler. Våra respondenter hoppas att bolagskoden kan bidra till att ytterligare skandaler ej ska ske, dock med restriktionen att det är enbart risken som kommer att minska och att vi förmodligen även i framtiden kommer få vara med om skandaler. Respondenterna menade även att skandalerna har skadat förtroendet för professionen men att denna skada inte lett till ett förtroendegap mellan marknaden och revisorerna. Skandalerna har därmed enligt vår undersökning inte bidragit till ett förtroendegap, men möjligtvis ett skadat förtroende.

6.2.2 Inställningens påverkan

Vi kan utläsa i den offentliga debatten att revisorernas inställning till koden i det stora hela är positiv men att en hel del kritik riktats mot avsaknaden av riktlinjer, samt överlappningen av ABL. Den del i koden som fått ta emot de högljuddaste protesterna är rapporten om den interna kontrollen samt granskningen av denna rapport. Vi kan även se i den offentliga debatten att denna del medverkat till att delar i professionen ansett att förtroendet kan komma att skadas på grund av förvirringen kring rapporten.

Precis som i den offentliga debatten ställer sig våra respondenter positiva till koden, men anser att bättre riktlinjer möjligtvis, men förmodligen inte, kan medverka till ett ökat förtroende för revisorerna. De anser också att hela

bolagsstyrningsrapporten bör granskas. Intervjupersonerna ansåg inte att bolagskoden kommer ha någon inverkan på förtroendet för professionen. Detta pekar på att bolagskoden inte påverkar förtroendet för professionen och därmed inte är behövlig för att minska ett förtroendegap mellan marknaden och professionen, som enligt revisorerna inte existerar. Däremot visar undersökningen att professionen anser att koden är nödvändig, fast utifrån förhållandet mellan näringslivet och marknaden.

Vi kan därmed dra slutsatsen att revisorerna i största allmänhet har en positiv inställning till koden, men att denna inte har någon inverkan på förtroendet utifrån revisorernas perspektiv. Vi kan även dra slutsatsen att det ur marknadens synvinkel, enligt revisorerna, är viktigt att hela bolagsstyrningsrapporten granskas. Detta kan bero på att marknaden känner större förtroende för bolagen ifall en granskning skett, vilket ytterligare tyder på att det finns förtroende för professionen redan idag. Vi anser därför att klarare riktlinjer bör ges, eftersom det finns en möjlighet dock i minsta laget, för att detta kan ge ännu större förtroende för professionen. Vidare anser vi att bolagskoden bör finnas, då den enligt revisorerna är viktig för marknaden, samt att hela bolagsstyrningsrapporten bör granskas då detta kan tillföra ett värde för marknaden.

6.2.2 Förtroendets påverkan

Koden kom till för att förbättra styrningen i bolagen och att där igenom bidra till ett ökat förtroende för det svenska näringslivet. Vi har utifrån våra två undersökningar, den offentliga debatten och intervjuerna, sett att det inte finns något som tyder på ett förtroendegap mellan professionen och marknaden. Däremot har vi kunnat se att de senaste årens skandaler påverkat förtroendet negativt.

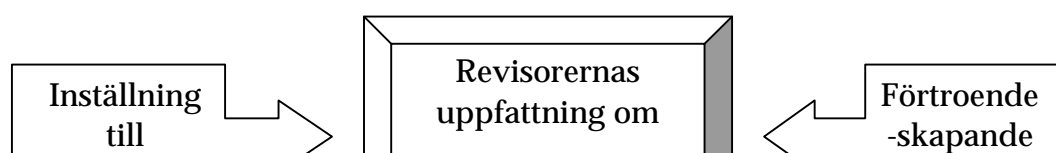
Vi kan även se att medias roll har spelat en stor roll i förtroendefrågan eftersom professionen bygger en del av sin uppfattning på vad som skrivits i tidningarna. Den offentliga debatten har därför framför allt medfört en diskussion kring informations givande och ökat medvetandet om den interna kontrollen i företagen, vilket våra respondenter påpekat. I inledningen av vår undersökning utgick vi ifrån att det förekom ett förtroendegap mellan marknaden och professionen, vilket vi undertiden vår undersökning framskred insåg inte varit

fallet. Vi har även fått uppfattningen att förtroendet har stor betydelse för professionen i deras dagliga arbete och att det är viktigt för revisorerna att bibehålla och underhålla detta förtroende. Denna uppfattning bygger vi på alla de förtroendeskapande åtgärder som revisorerna och deras revisionsbyråer arbetar med. Där de bland annat har utbildning, praktik, mentorskap m.m. för att säkra det etiska beteendet inom professionen och byrån. Vidare anser revisorerna att förtroendet byggs upp genom att alltid genomföra korrekta revisioner och genom att de strävar efter att överträffa marknadens förväntningar, vilket visar hur viktigt förtroendet är för professionen.

Samtidigt som respondenterna inte anser att det finns ett förtroendegap och inte tror att bolagskoden kan ha någon inverkan på förtroendet för professionen, menar de att allt måste ses i samband med tid. Då koden trädde i kraft för mindre än ett år sedan kan vi dra slutsatserna att även om ovanstående är uppfattningen idag, kan denna uppfattning ändras med tiden. Ifall koden har någon inverkan på förtroendet, kommer inte denna effekt ses förrän om några år och därmed kommer inte professionens uppfattning att ändras fram till dess. Tiden lär också utvisa ifall koden kommer att ha någon inverkan på risken för redovisningsskandaler i framtiden, vilket kan ändra förtroendet från marknaden för både professionen och näringslivet.

6.3 Studiens teoretiska bidrag

I studien lämnas väsentligen ett praktiskt bidrag, men detta mynnar även ut i ett teoretiskt bidrag, vilket redovisas i nedanstående modell. Modellen illustrerar sambanden mellan revisorernas uppfattning om förtroendet från marknaden och revisorernas inställning till Svensk kod för bolagsstyrning, samt de förtroendeskapande åtgärder revisorerna arbetar med. Denna interaktion sker i den sociala kontexten som den offentliga debatten innebär.

Figur 6:1 Egen modell över revisorernas uppfattning om förtroende

Modellen visar hur inställningen till den svenska bolagskoden samt revisorernas arbete med förtroendeskapande åtgärder influerar den uppfattning revisorerna har om förtroendet för professionen från marknaden. Genom denna illustration visas den utveckling, d.v.s. hur inställningen till Svensk kod för bolagsstyrning förändras samt hur revisorerna arbetar med förtroendeskapande åtgärder förändras, som sker av förtroendet i förhållande till de givna faktorerna. Vilken placerar revisorns uppfattning i samband med den sociala kontexten, där denna utveckling och interaktion ständigt är i en förändringsprocess.

Två olika förhållanden kan utläsas ur modellen

- sambandet mellan revisorernas uppfattning och inställning till bolagskoden
- sambandet mellan revisorernas uppfattning och förtroendeskapande åtgärder

6.3.1 Sambandet mellan revisorernas uppfattning och inställning till Svensk kod för bolagsstyrning

Revisorernas uppfattning om förtroendet för professionen från marknaden grundas på vilken inställning revisorerna har till den svenska bolagskoden. Denna inställning påverkas direkt av revisorernas egna erfarenheter och den offentliga debatten. Där de olika redovisningsskandalerna har tagit upp en betydande del och bidragit till ett minskat förtroende, och en känsla av svek från staten. I denna kontext har det sociala kapitalet blivit viktigare och där genom revisorns roll. Det sociala kapitalet handlar om människors förmåga att i grupper och organisationer arbeta tillsammans för att uppfylla ett gemensamt syfte. Det uppstår från det allmänt förekomna förtroendet i ett samhälle eller delar i det och är skapat utifrån kulturella mekanismer såsom religion, tradition eller historiska seder. I grunden handlar det om att förtroende inte kan byggas upp i en grupp innan gruppens medlemmar antagit gemensamma normer.¹⁵⁵

¹⁵⁵ Fukuyama, F (1995) "Trust – The Social Virtues and the Creation of Prosperity" s. 10 & s. 25-29

Då *förtroendet* blivit skadat för professionen, framarbetades den svenska bolagskoden, vilket sker i sambandet med skandaler¹⁵⁶. När en känsla av svek från staten uppstår blir det sociala kapitalet, där förtroendet förflyttas neråt mot de mer elementära sociala grupperna, viktigare¹⁵⁷.

I ljuset av skandalerna och den svenska bolagskoden har *revisorns roll* i att återskapa förtroendet blivit stor. Denna roll och förmågan att återskapa ett förtroende beror till stor del på revisorernas inställning till bolagskoden, som i sin tur påverkar den uppfattning revisorerna har om förtroendet för professionen från marknaden.

Där en positiv inställning till den svenska bolagskoden medverkar till en uppfattning om att ett förtroendegap mellan professionen och marknaden inte existerar.

6.3.2 Sambandet mellan revisorernas uppfattning och förtroendeskapande åtgärder

Revisorernas uppfattning om förtroendet för professionen från marknaden baseras på hur de arbetar med förtroendeskapande åtgärder. De förtroendeskapande åtgärdernas syfte är att öka marknaden förtroende för professionen. Då de olika redovisningsskandalerna medverkat till ett minskat förtroende för professionen har dessa åtgärder blivit av större vikt. Även i denna kontext har det sociala kapitalet blivit mer betydande.

Förtroendet för en profession är av elementär betydelse för professionens fortsatta existens. Då det sociala kapitalet blir viktigare och därigenom revisorns roll tvingas professionen arbeta för att behålla sin integritet, kompetens och etik.¹⁵⁸

Det finns ett antal olika *åtgärder* som kan genomföras för att öka förtroendet för professionen och ett antal krav som måste uppfyllas. Bolagen arbetar med detta genom utbildning, uppföljning, praktik och mentorskap. Där de stora revisionsbyråerna går i täten med att utveckla verktyg för att återskapa och bibehålla förtroendet från marknaden. Det sätt revisorerna arbetar med

¹⁵⁶ Jönsson, S (1991) "Role making for accounting while the state is watching" s. 521ff

¹⁵⁷ Fukuyama, F (1995) "Trust – The Social Virtues and the Creation of Prosperity" s. 25-29

¹⁵⁸ Copland, J (2005) "Ethics as an Imperative"

förtroendeskapande åtgärder påverkar den uppfattning revisorerna har om förtroendet för professionen från marknaden.

Där de revisorer som uppfyller kraven och arbetar med rätt åtgärder har en uppfattning om att ett förtroendegap mellan professionen och marknaden inte existerar.

6.4 Egna reflektioner

Redovisningen i Sverige som den ser ut idag, har påverkats av skandalerna, vilka har drivit redovisningen framåt. Den svenska bolagskoden kom till som ett svar på skandalerna för att återskapa förtroendet på kapitalmarknaden. Denna kod har det debatterats flitigt runt, där inställningen hos professionen har varit mestadels positiv, och revisorerna i studien delar denna uppfattning om att den svenska bolagskoden är nödvändig. I dagsläget råder det förvirring kring en del avsnitt i koden och fler riktlinjer efterfrågas. En del anser att det råder ett förtroendegap mellan revisorerna och marknaden, vilket beror på ett förväntningsgap där marknaden förväntar sig mer av revisionen än vad revisorerna kan leverera. Det talas om förtroendeskapande åtgärder som måste genomföras för att minska detta förtroendegap och bibehålla professionens status. Om nu koden tillkom för att återskapa förtroendet, är det viktigt att den fyller sin funktion, vilket i ljuset av förvirringen kring de olika avsnitten tenderar till att misslyckas. I empirikapitlet framkom det dock att professionen inte anser att det föreligger ett förtroendegap mellan marknaden och revisorerna, vilket tyder på att trots denna förvirring, finns det ett förtroende för professionen.

Studiens praktiska bidrag, kallad intervjusvar, åskådliggjorde revisorernas uppfattning om förtroendet för professionen från marknaden. Professionens syn på den svenska bolagskoden tycks vara mestadels positiv, även ifall fler riktlinjer efterfrågades. Vi tror att revisorerna behöver ha en positiv inställning, för att kunna genomföra en bra granskning och för att kunna stötta företagen i övergången. Samtidigt belyser vi vikten av förtroendeskapande åtgärder, där professionen ansåg det vara en självklarhet att arbeta med utbildning m.m. för att stärka förtroendet från marknaden. Vi anser att förtroende för professionen är en grundläggande faktor för att bolagskoden ska ha någon inverkan på förtroendet för näringslivet.

6.4.1 Kritik

Vi är medvetna om att den studie vi genomfört har ett antal begränsningar. Kritik kan riktas mot det antal respondenter vi intervjuat, där även vår önskan skulle vara flertalet, för att få en ännu bättre grund att stå på. Begränsningen av antalet respondenter beror på vår önskan att kunna genomföra djupare intervjuer, där fler intervjuer inte hade varit möjligt att genomföra inom tidsramen för uppsatsen. Ytterligare en begränsning är valet av intervjuform, där telefonintervju valts. En alternativ lösning hade varit att genomföra personliga intervjuer, som möjligtvis hade kunnat ge studien ännu mer djup. Valet av telefonintervjuer motiveras av geografiska hinder, där avsikten har varit att intervjua de personer som haft störst erfarenhet av den svenska bolagskoden. Vår avsikt med studien har varit att ge en djupare bild av fenomenet vi undersökt, varför enbart revisorernas synvinkel tagits i beaktande.

Studien ska ses som en grund för vidare forskning av fenomenet, där en teori om några faktorer som påverkar revisorernas uppfattning om förtroendet från marknaden presenterats. Detta innebär att teorin inte är fullkomlig utan både kan och bör byggas på med fler förklarande faktorer.

6.5 Förslag till fortsatt forskning

I denna uppsats har författarna studerat revisorernas inställning till den svenska bolagskoden samt de förtroendeskapande åtgärderna de arbetar med. Detta har gjorts för att ge förklarande orsaker till revisorernas uppfattning om förtroendet för professionen.

När studien genomfördes hade det gått nästan ett år sen den svenska bolagskoden trädde i kraft. Under uppsatsen gång har författarna sett olika möjligheter att utforska förtroendet på. Framtida forskning skulle kunna utgå från aktieägarnas eller styrelsens synvinkel på fenomenet. Ytterligare undersökning som kan göras är att utgå från näringslivet i form av FARs, Kodgruppens m.fl. synvinkel på förtroendet för professionen.

Eftersom förtroende är ett fenomen som enbart kan se i samband med tid, är vår studie något som kan genomföras återigen om några års tid, med vissa restriktioner, för att se förändringar i inställning, förtroende etc.

REFERENSFÖRTECKNING

Publicerade källor

Alvesson, Mats & Söderberg, Kaj (1994) *"Tolkning och reflektioner – Vetenskapsfilosofi och kvalitativ metod"*. Studentlitteratur, Lund

Andersen, Ib (1998) *"Den uppenbara verkligheten – Val av samhällsvetenskaplig metod"*. Studentlitteratur

Brytting, Tomas, *"Förtroendebegreppet i företagsekonomi"*, Bilaga 3 i Förtroendekommissionens betänkande, SOU 2004:47

Christensen, Lars & Andersson, Nina & Engdal, Carina & Haglund, Lars (2001) *"Marknadsundersökning – en handbok"*. Andra upplagan, Studentlitteratur, Lund

Fukuyama, Francis (1996) *"Trust – The Social Virtues and the Creation of Prosperity"*. Published by Simon & Schuster New York.

Holme, Idar Magne & Solvang, Bernt Krohn (1997) *"Forskningsmetodik – Om kvalitativ och kvantitativa metoder"*. Andra upplagan, Studentlitteratur, Lund.

Huemer, Lars (1998) *"Trust in business relations – Economic logic or Social interaction"*? Boréa bokförlag

Husserl, Edmund (1989) *"Fenomenologins idé"*, Översättare: Jan Bengtsson, Daidalos AB

Jacobsen, Dag Ingvar (2002) *"Vad, hur och varför? – Om metodval i företagsekonomi och andra samhällsvetenskapliga ämnen"*. Studentlitteratur, Lund

Johansson, Sven-Erik & Häckner, Einar & Wallerstedt, Eva (2005) *"Uppdrag revision – Revisorsprofessionen i takt med förväntningarna"* SNS (Studieförbundet Näringsliv och Samhälle) Förlag

Kodgruppen (2004) *"Svensk kod för bolagsstyrning"*. Stockholm, Fritzes offentliga publikationer.

Lindblad, Ing-Britt (1998) *"Uppsatsarbete – En kreativ process"*, Studentlitteratur, Lund

Luhmann, Niklas (1979) *"Trust and Power"*. John Wiley & Son Ltd.

Lundahl, Ulf & Skärvad, Per-Hugo (1999) *Utredningsmetodik för samhällsvetare och ekonomer*. Tredje upplagan, Studentlitteratur, Lund.

Moberg, Krister (2003) *"Bolagsrevision"*. Andra upplagan, Nordstedt juridik.

Nilsson, Stellan (2005) *"Redovisningens normer och normbildare – En nationell och internationell översikt"*, Tredje upplagan, Studentlitteratur

Patel, B & Davidson, B (1994) *"Forskningsmetodikens grunder"* Studentlitteratur, Lund

Rosengren, Karl-Erik & Arvidson, Peter (1992) *"Sociologisk metodik"* Almqvist & Wiksell, fjärde upplagan.

Saunders, Mark & Lewis, Philip & Thornhill, Adrian (2002), *"Research Methods for Business Students"*. Prentice Hall, Third edition.

Skog, Rolf (2005) *"En svensk kod för bolagsstyrning – vad är det för något och vad innebär den"*. Iustus Förlag AB

Smith, D (2002) *"Redovisningens Språk"*, Studentlitteratur, Lund

SOU 2004:47

Starrin, Bengt & Svensson, Per-Gunnar (1994) *"Kvalitativ metod och vetenskapsteori"*. Studentlitteratur

Tidskrifter

Bhattacharjee, S & Moreno, K & Yardley, J (2005) "*Auditors as Underwriters: An Alternative Framework*", *International Journal of Auditing*, Vol. 9, No. 1, pp. 1-19

Copeland, E James, Jr (2005) "*Ethics as an Imperative*", *Accounting Horizons*, Vol. 19, No.1 March, pp. 35-43

Farber, David B (2005) "*Restoring Trust after Fraud: Does Corporate Governance Matter?*", *The Accounting Review*, Vol. 80, No. 2, pp. 539-561

Flesher, Dale L & Flesher, Tonya K (1986) "*Ivar Krueger's Contribution to U.S. Financial Reporting*", *The Accounting Review*, Vol. 61, No. 3, pp. 421-434

Jayalakshmy, R & Seetharaman, A & Khong Tan Wei (2005) "*The changing role of the auditors*", *Managerial Auditing Journal*, Vol. 20, No. 3, pp. 249-271

Jönsson, Sten (1991) "*Role making for accounting while the state is watching*", *Accounting, Organizations Society*, Vol. 16, No. 5/6, pp. 521-546

Levitt, Jr Arthur (2004) "*Reclaiming the Profession's Heritage*" *The CPA Journal*; Feb 2004; 74, 2; ABI/INFORM Global pp.22-27

Precht, Elisabeth (2005) "*Ändrade arbetssätt med Sarbanes-Oxley Act*" *Balans*, Nr 5, sid.13-16

Precht, Elisabeth (2006) "*Internkontroll är som en tom ram – Den måste fyllas med regler och anvisningar*", *Balans*, Nr 1, sid.14ff

Satava, D & Caldwell, C & Richards, L (2006) "*Ethics and the Auditing Culture: Rethinking the Foundation of Accounting and Auditing*" *Journal of Business Ethics*, Vol. 64, No. 3, pp. 271-284

Svernlöv, Carl (2005) "*Bolagskodens regler om finansiell rapportering, intern kontroll samt redovisnings- och revisionsfrågor*" *Balans*, Nr 3, sid. 29-35

Townely, B, Copper, D.J., & Oakes, L. (2003). "*Performance measures and the rationalizations of organisation*", *Organization Studies*, 25(7), 1045-1071

Wallerstedt, Eva, Häckner, Einar & Johansson, Sven-Erik (2006) "*Går revisorn i takt med förväntningarna*"? Balans, Nr. 1, sid. 37-38

Muntliga källor

Alla våra respondenter har valt att vara anonyma.

Elektroniska källor

Affärsvärlden (2005-03-22), Av: Sophie Nachemson-Ekvall, "*Styrelsen satsar på kompisar*", <http://www.affarsvarlden.se/art/99272> (2006-05-02)

Affärsvärlden (2005-03-11), Av: Sophie Nachemson-Ekvall, "*Brist på oberoende i Investors styrelse*", <http://www.affarsvarlden.se/art/98517> (2006-05-02)

Kollegiet för svensk bolagsstyrning: <http://www.bolagsstyrning.se/sv/> (2006-03-29)

Dagens Industri:

<http://di/Nyheter/?page=%fAvdelningar%2fArtikel.aspx%3fO%3dIndex%26ArticleId%3d2006%5c03%5c02%5c178084%26src%3ddi> (2006-04-27)

Gunnarsson, R "*Forskningsmetodik*"

<http://www.infovoice.se/fou/> (2006-05-02)

<http://www.corporategovernanceboard.se/sv/> (2006-05-15)

Thorell, Per & Molin, Håkan "*Bolagsstyrningskoden – Vägledning och exempel på rapportering*", 2006, Ernst & Young,

[http://www.ey.com/global/download.nsf/Sweden/Bolagsstyrningskoden/\\$file/Bolagsstyrningskoden.pdf](http://www.ey.com/global/download.nsf/Sweden/Bolagsstyrningskoden/$file/Bolagsstyrningskoden.pdf) (2006-03-12)

Bilaga 1

Intervjubrev

Vi är två studenter från Ekonomihögskolan i Lund, med inriktningen redovisning. Vi skriver nu vår magisteruppsats inom redovisning och vi har valt att genomföra en kvalitativ analys om förtroendet för revisorsprofessionen. Anledningen till valet av ämne var en föreläsning om den svenska Bolagskoden. Uppsatsen syftar till att visa vilken inställning de auktoriserade revisorerna har till den svenska Bolagskoden, vad som är positivt och negativt. Vidare syftar vi även till att visa vilken verkan Bolagskoden, enligt de auktoriserade revisorerna, kan komma att ha på förtroendegapet mellan marknaden och revisorerna.

Instruktioner

- Svara så utförligt Ni kan på varje fråga och motivera Era svar
- Ni har en möjlighet att vara anonym, vilket Ni kommer att kunna besvara i en fråga i slutet av intervjun.
- Vi kommer om några dagar kontakta Er, för inbokning av telefonintervju.

MVH

Elisabeth Eriksson och Anja Hedengård

Bilaga 2

Intervjufrågor

1. Hur länge har Ni varit auktoriserad revisor?

Er inställning till Bolagskoden

2. Har Ni ändrat Er inställning till bolagskoden sen den trädde i kraft? På vilket sätt och varför?
3. Vilka delar av bolagskoden ser Ni som positiva?
4. Vilka delar av bolagskoden ser Ni som negativa?
5. Anser Ni att de riktlinjer som ges för hur rapporten om den interna kontrollen ska utformas, är tillräckliga? Motivera Ert svar
6. Anser Ni att det ges tillräckligt med riktlinjer för hur principen ”följ eller förklara” ska hanteras i bolagsstyrningsrapporten? Motivera Ert svar
7. Anser Ni att revisorernas granskning av en delårsrapport är tillräckligt för att kvalitetsäkra bolagens rapporter? Motivera Ert svar
8. Anser Ni att revisorerna ges tillräckligt med riktlinjer för hur granskningen av den interna kontrollen ska genomföras? Motivera Ert svar
9. Vad anser Ni är mest positivt respektive mest negativt med bolagskoden? Varför?
10. Anser Ni, oavsett Er inställning till bolagskodens uppbyggnad, att bolagskoden är nödvändig?

Förtroendeskapande åtgärder

11. Hur arbetar Ni på Er revisionsfirma för att upprätthålla ett etiskt beteende hos Era revisorer?
12. Vilken grupp sätter Ni främst i fokus, då Ni genomför en revision? Exempel: klienten, investerarna eller andra intressenter m.m.
13. På vilket sätt arbetar Ni för att visa investerarna att Ni står på deras sida?

14. Hur ser Ni till att Era revisorer har den kunskap som fordras för att utföra en revision?
15. Hur arbetar Ni för att upprätthålla/öka förtroendet för revisorerna från marknaden?

Förtroendet

16. Anser Ni att marknaden har förtroende för revisorerna? På vad grundar Ni Ert svar?
17. Finns det, enligt Er, en skillnad i förtroendet för revisorerna från marknaden sen bolagskoden trädde i kraft? På vilket sätt?
18. Vad anser Ni kan göras inom bolagskodens ramar för att öka förtroendet från marknaden för revisorerna?
19. Anser Ni att bolagskoden har någon inverkan på förtroendet för revisorerna?
20. Har marknaden uttryckt åsikter om förtroendet för revisorerna till Er efter bolagskodens trädde i kraft?
21. Den uppgift bolagskoden tillskriver revisorerna, anser Ni att detta kan tillföra ett värde för marknaden, i form av ökat förtroende? Varför?
22. Anser Ni att revisorerna bör granska hela bolagsstyrningsrapporten? Varför?

Framtiden

23. Tror Ni på sikt att bolagskoden kan komma att öka förtroendet för revisorerna?
24. Tror Ni att bolagskoden kommer medverka till att minska framtida redovisningsskandaler?

Övrigt

25. Finns där något Ni vill tillägga?
26. Kan Ni rekommendera ytterligare en intervjuperson?
27. Önskar Ni vara anonym?

Tack på förhand

Elisabeth Eriksson och Anja Hedengård

Bilaga 3

BolagSStyrningSkoden

FAR-MEDDELANDE nr 3

26 januari 2006

Granskning av bolagsstyrningsrapport

I Svensk kod för bolagsstyrning, som i första hand avser kapitalmarknadsbolag, anges att styrelsen skall avge en särskild rapport om bolagsstyrningsfrågor (bolagsstyrningsrapport) och att det av denna skall framgå om den är granskad av bolagets revisor.

Syftet med bolagsstyrningsrapporten är att informera om faktiska förhållanden inom ett antal specificerade områden för bolagsstyrning. Det är inte avsikten att bolagsstyrningsrapporten skall redogöra för förhållanden och överväganden som är väsentliga för bedömningen av bolagets förvaltning, utan sådant skall behandlas i förvaltningsberättelsen eller i styrelsens rapport om intern kontroll avseende den finansiella rapporteringen.

Om revisorn i en bolagsstyrningsrapport identifierar en väsentlig oförenlighet med övrig information i årsredovisningen eller i det dokument som innehåller årsredovisningen skall rapportering – som yttersta åtgärd – ske i revisionsberättelsen. FAR anser därför att det normalt inte krävs en särskild granskning och revisorsrapportering avseende bolagsstyrningsrapporten.

I de fall revisorn får uppdraget att särskilt granska bolagsstyrningsrapporten bör revisorns rapportering ges följande utformning:

Som en utvidgning av mitt/vårt revisionsuppdrag har jag/vi granskat bolagsstyrningsrapporten (sid. x – y) för ABC-företaget för 200X. Det har inte framkommit något som föranleder anmärkning i revisionsberättelsen.

Ort den DD månad 200X

AA

Auktoriserad/Godkänd revisor

Bilaga 4

Exempel

Styrelsens rapport om intern kontroll för räkenskapsåret 200X

Denna rapport är upprättad i enlighet med Svensk kod för bolagsstyrning och den vägledning som framtagits av FAR och Svenskt Näringsliv samt med tillämpning av de övergångsregler som Kollegiet för svensk bolagsstyrning meddelade den 15 december 2005. Detta innebär att rapporten begränsas till en beskrivning av hur den interna kontrollen avseende den finansiella rapporteringen är organiserad.

Kontrollmiljö – I styrelsens arbetsordning och instruktioner för verkställande direktören och styrelsens utskott säkerställs en tydlig roll- och ansvarsfördelning till gagn för en effektiv hantering av verksamhetens risker. Styrelsen har vidare fastställt ett antal grundläggande riktlinjer av betydelse för arbetet med den interna kontrollen (ange exempel). Bolagsledningen rapporterar regelbundet till styrelsen utifrån fastställda rutiner. Härtill kommer rapporteringen från revisionsutskottets arbete. Bolagsledningen ansvarar för det system av interna kontroller som krävs för att hantera väsentliga risker i den löpande verksamheten. Här ingår bl.a. riktlinjer för olika befattningshavare för att de skall förstå och inse betydelsen av sina respektive roller för upprätthållandet av god intern kontroll.

Riskbedömning och kontrollaktiviteter – Bolaget har utarbetat en modell för bedömning av risken för fel i den finansiella rapporteringen i vilken man har identifierat ett antal poster i resultat- och balansräkningen där risken för väsentliga fel är förhöjd (ange exempel). Särskild vikt har lagts vid att utforma kontroller för att förebygga och upptäcka brister på dessa områden.

Information och kommunikation – Väsentliga riktlinjer, manualer mm av betydelse för den finansiella rapporteringen uppdateras och kommuniceras till berörda medarbetare löpande. Det finns såväl formella som informella informationskanaler till bolagsledningen och styrelsen för väsentlig information från medarbetarna. För extern kommunikation finns riktlinjer som säkerställer att bolaget lever upp till högst ställda krav på korrekt information till marknaden.

Uppföljning – Styrelsen utvärderar kontinuerligt den information som bolagsledningen och revisionsutskottet lämnar. Av särskild betydelse för uppföljningen av den interna kontrollen är revisionsutskottets arbete med att följa upp effektiviteten i bolagsledningens arbete på detta område. Arbetet innefattar bl.a. att säkerställa att åtgärder vidtas rörande de brister och förslag till åtgärder som framkommit vid den interna och externa revisionen.

Internrevision – (alt. 1) Bolaget har en internrevisionsfunktion som ansvarar för att följa upp och utvärdera arbetet med riskhantering och intern kontroll. Arbetet innefattar bl.a. att granska hur fastställda riktlinjer efterlevs. Internrevisionen planerar sitt arbete i samråd med revisionsutskottet och rapporterar löpande resultatet av sin granskning till utskottet. (alt. 2) Bolaget har hittills inte funnit anledning att inrätta en internrevisionsfunktion. Efter den pågående utvärderingen av den interna kontrollen kommer frågan att prövas på nytt under 2006. (alt. 3) Bolaget har ingen internrevisionsfunktion eftersom verksamhetens omfattning är begränsad. Styrelsen har bedömt att den uppföljning som redovisas ovan är tillräcklig för att säkerställa att den interna kontrollen är effektiv.

Denna rapport är inte en del av den formella årsredovisningen och har inte granskats av bolagets revisorer.

A-stad 2006-XX-XX

N.N.

N.N.

N.N.